

Møte torsdag den 14. februar 2013 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 51):

1. Debatt om utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse
(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 12. februar 2013)
2. Referat

Presidenten: Det foreligger tre permisjonssøknader:

- Fra representantene Susanne Bratli og Sigvald Oppebøen Hansen om permisjon i dagene 18. og 19. februar, begge for å delta som valgobservatører for OSSEs parlamentariske forsamling ved presidentvalget i Armenia
- Fra representanten Hilde Magnusson om velferdspemisjon i tiden fra og med 18. februar til og med 22. februar

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Disse søknader behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Hordaland fylke: Roald Aga *Haug* i tiden 19.–21. februar
For Telemark fylke: Odin Adelsten *Bohmann* for tirsdag 19. februar
For Nord-Trøndelag fylke: Bård *Langsåvold* for tirsdag 19. februar

Sak nr. 1 [10:00:52]

Debatt om utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 12. februar 2013)

Presidenten: Etter ønske fra komiteen vil presidenten foreslå at lengste taletid for innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe og medlemmer av regjeringen settes til 10 minutter og for øvrige talere 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

– Det anses vedtatt.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [10:01:52] (komiteens leder): Utenriksministeren holdt en god redegjørelse, der vi deler de aller fleste av analysene. Og selv om den avgrensnes mot Afghanistan, vil jeg likevel bruke denne anledningen, også i lys av president Karzais besøk til Norge i forrige uke, til å minne om viktigheten av ikke å miste oppmerksomheten om oppdraget i Afghanistan nå. Vi er til stede i et stort spekter av militære kapasiteter som utfører risikofylte oppdrag. Vi er til stede politisk, sivilt og huma-

nitært, og vi har nettopp tegnet en strategisk samarbeidsavtale som sikrer Afghanistan 750 mill. kr hvert år i fem år.

Utenriksministeren sa at vi lever i en brytningstid, og nettopp i tider med store og til dels raske forandringer er det svært viktig å føre en utenrikspolitikk som har en trygg forankring i et sett verdier som vi møter alle land med. Respekt for menneskerettigheter, demokrati, rettsstat og ytringsfrihet skal ligge til grunn for norsk utenrikspolitikk. Maktforskyvning gjør at vi har behov for å søke nye allianser i tillegg til dem vi har, og vi må arbeide annerledes internasjonalt. Men det betyr også at vi innenfor de alliansene vi er en del av, må være forberedt på å gjøre mer selv og levere mer innenfor allianserammen. Et eksempel er konsekvensene maktforskyvningen har for NATO. USAs naturlige økte oppmerksomhet om Stillehavet fører til at oppmerksomheten om Europa – og kanskje spesielt vår fredelige del av Europa – blir noe mindre. Men USA sier også stadig klarere fra om at byrdefordelingen i NATO ikke er bærekraftig. USA betaler nå rundt 75 pst. av NATOs utgifter, og Europa må begynne å ta et større ansvar for egen sikkerhet. Vi må være beredt på å håndtere mer i våre egne nærområder. Andre talere fra Høyre vil komme nærmere inn på dette og andre tema.

Samtidig som Asia vokser fram på verdensscenen, ser vi at regionen preges av store spenninger. Forholdet mellom verdens nest største og tredje største økonomier, Kina og Japan, er på bristepunktet. Dette er en konflikt med dype historiske, kulturelle og politiske røtter. Dette skjer samtidig som forholdet mellom Kina og USA i dag er mer krevende enn på lenge. Kinas framferd i maritime disputter med sine naboer skaper en følelse av utrygghet, som også medfører at disse statene trekkes mot den stabilitet og trygghet som ligger i et bedre forhold til og et sterkere nærvær fra USA. Dynamikken i regionen får globale ringvirkninger. Dagens situasjon er i virkeligheten langt mer spent enn jeg tror vi er villige til å ta innover oss, og konsekvensene av en væpnet konflikt mellom Asias stormakter ville være voldsomme og uoverskuelige i hele verden. Parallelt med dette er en gammel konflikt, en etterlevning fra den kalde krigens mørkeste avkroker, fortsatt fullt synlig på den koreanske halvøya. Nord-Korea er i dag verdens mest totalitære stat og en kontinuerlig usikkerhetsfaktor og spoiler i det internasjonale samfunnet. Det er et regime som utelukkende er opptatt av egen overlevelse og egen vinning på bekostning av egen befolkning og verden rundt dem. Den kjernefysiske prøvesprengningen som ble gjennomført denne uken, er fullstendig uakseptabel og et klart brudd med alle internasjonale spilleregler. Høyre slutter seg fullt og helt til regjeringas klare fordømmelse av denne handlingen. Sammen med en skrittvis utvikling av kapasitet innen ballistisk missilteknologi, er Nord-Koreas atomprogram i dag en av de sterkeste destabiliserende faktorene i regionen og må møtes med en samlet utvetydig reaksjon fra alle verdens stater. Norge må aktivt spille den rollen vi kan i alle fora hvor vi er representert, for sammen med våre allierte å legge press på Nord-Korea. Det er et lukket land som bevisst bryter alle spilleregler og normer for siviliserte samfunn. I det viktige arbeidet mot spredning av masse-

ødeleggelsesvåpen og materialer knyttet til disse, er Nord-Koreas oppførsel svært alvorlig.

Mange av de samme vurderingene gjør seg også gjeldende overfor Iran. Det er et dypt autoritært regime uten respekt for egen befolknings grunnleggende menneskerettigheter, eller for internasjonale spilleregler. Igjen er det atomprogrammet som bekymrer mest, og jeg er litt overrasket over at utenriksministeren ikke behandlet denne problemstillingen i sin redegjørelse, særlig ettersom dette er en ekstremt dagsaktuell situasjon, hvor den neste måneden vil være svært viktig for utviklingen i saken. Omverdens befatning med Iran skjer langs to spor. I de multilaterale politiske forhandlingene innenfor rammen av EU3+3, som ser ut til å skulle finne sted mot slutten av denne måneden i Kasakhstan, er vår rolle selvfølgelig begrenset. Men i den parallelle prosessen innenfor rammen av IAEA, Det internasjonale atomenergibyrået, er det særdeles viktig at Norge, som sittende styremedlem, tar et aktivt lederskap for å samle organisasjonens styre i en klar reaksjon på Irans stadige uthaling og løftebrudd i forhandlingene med IAEAs kontrollvirksomhet, og at saken igjen løftes inn i Sikkerhetsrådet. Her har vi et stort ansvar.

Det er grunn til å være urolig over mange av utviklings-trekkene i Nord-Afrika to år etter den arabiske våren. Det demokratiet mange håpet ville slå rot, er fortsatt et godt stykke unna. Det er grunn til å minne om det mange av oss sa under de store omveltningene: Vi har sett diktatorer falle, men vi har ennå til gode å se demokratiet reise seg. Utviklingen av demokratier vil kreve vår innsats og støtte i lang tid framover. Jeg vil gi utenriksministeren ros for å rette oppmerksomhet mot minoriteters, herunder religiøse minoriteters, situasjon, både i Midtøsten, Nord-Afrika og i verden for øvrig.

I Syria fortsetter tragedien. FN anslår nå at 70 000 mennesker er blitt brutalt drept de siste to årene, og verdenssamfunnet synes å være uten evne til å få slutt på grusomhetene. Flere hundretusen mennesker har flyktet til nabolandene Libanon, Jordan og Tyrkia, og over 1,2 mill. mennesker er internt fordrevne. Russland og Kina bærer et stort ansvar for å blokkere selv politiske løsninger i Sikkerhetsrådet. Komiteen besøkte en av flyktningeleirene for syriske flyktninger ved grensen mellom Syria og Tyrkia i november. Det gjorde sterkt inntrykk å møte mennesker som har mistet alt og alle. Bekymringen er stor for de tusenvis av flyktninger som ikke kommer seg over grensene, de som har tilhold ved grensene, og er lette mål for regimets luftangrep, og de som lider av sult, kulde og manglende sanitære forhold. Høyre er glad for at utenriksministeren har tatt signalene fra tidligere runder i denne salen og gikk dypere inn i de uheldige utviklingstrekk vi ser knyttet til demokrati, sivilsamfunn og rettsikkerhet i våre nærområder.

Utenriksministeren nevnte Russland, Hviterussland, Ukraina og Aserbajdsjan, alle med rette. For egen del ville jeg også ha lagt til Georgia, hvor en ny regjering nå viser urovekkende tendenser etter en i utgangspunktet fredelig overtakelse av den parlamentariske styringen. Likevel mener Høyre at utenriksministeren kunne ha vært enda klarere i sine valg av ord. For Ukrainas del er det f.eks. ikke

slik at fengslingen av Julia Timosjenko og en rekke andre opposisjonspolitikere «gir inntrykk av» selektiv rettsforfølgelse eller at parlamentsvalget «synes» å være et tilbakeskritt for landets demokratiske utvikling. Rettsforfølgelsen er selektiv, og parlamentsvalget var et demokratisk tilbakeskritt.

Kunnskapen om disse områdene og regionene må operasjonaliseres og settes ut i livet gjennom praktisk politikk. Hva er Norges overordnede strategi for å møte denne utviklingen i våre nærområder? Hvordan jobber vi som partnere med EU og de andre nordiske landene? Og ikke minst: Hvordan avstemmer vi vår egen politikk innen ulike sektorer, som når Norge går foran EU i å åpne for frihandel og markedsadgang i en situasjon hvor koordinering er nødvendig, og utviklingen i landene kanskje skulle tilsi en annen konklusjon eller et annet tempo.

Norges forhold til Kina viser en begynnende positiv utvikling i dialogen. Dette er gode signaler. Høyre legger til grunn at to grensestolper står fast. For det første: Norge kan ikke og skal ikke beklage tildelingen av Nobels fredspris. Det er ikke norske myndigheter, men en uavhengig komité som tildeler prisen. For det andre: De verdiene som ligger til grunn for norsk utenrikspolitikk, bl.a. de grunnleggende universelle menneskerettighetene, ligger fast i møte med alle land, og vi forventer at Norge påtaler brudd på menneskerettighetene i Kina som i alle andre land.

Utviklingen i Burma/Myanmar har gått i et imponerende tempo den siste tida, og den peker i riktig retning. Det er all grunn til å anerkjenne den forandringen som har skjedd, som positiv. Men det er også all grunn til å vise forsiktighet. Fortsatt preges landet av etniske og regionale spenninger. Fortsatt har landet politiske fanger, selv om den mest kjente, Aung San Suu Kyi, nå er løslatt og deltar i de politiske prosessene. Landet er korrupt og ligger på femte siste plass på Transparency International's liste.

Som Suu Kyi sa da komiteen møtte henne i juni i fjor: Husk at det er de samme generalene som styrer. De har bare tatt av seg uniformene og tatt på seg sivile klær. Det gjenstår å se om tankegangen er endret. I lys av dette mener Høyre at det er et galt signal å gi at man nå sletter all gjeld som Burma/Myanmar har til Norge. Det er 3 mrd. kr. Utenriksministeren nevnte det ikke med ett ord i sin ellers lange redegjørelse for situasjonen i landet. Regjeringa burde i stedet etter vår oppfatning ha gitt signal om at man på sikt ønsker å slette gjelda, men satt klare krav til framgang i politiske prosesser og framgang i utviklingen av demokrati, rettsstat og sivilt samfunn for å oppnå en slik gjeldsslette.

Svein Roald Hansen (A) [10:11:49]: Jeg vil takke utenriksministeren for en bred, grundig og perspektivrik redegjørelse, et godt grunnlag for denne debatten.

Formålet med utenrikspolitikken er å verne om og fremme norske interesser, ivareta vår sikkerhet og trygge grunnleggende verdier i vårt samfunn. Men utenrikspolitikken må også favne vårt ansvar for verden omkring oss. Vi må yte vårt til fred og stabilitet, også utover våre nærområder. Vi må yte vårt til utviklingen i fattige land og i kampen mot felles utfordringer: terror, klimaendringer og internasjonal kriminalitet.

Terrorangrepet i In Amenas er en brutal påminnelse om at våre forsvarslinjer i dagens geopolitiske bilde ikke bare går ved egne grenser, kanskje ikke engang først og fremst ved egne grenseposter.

Norsk næringslivs tilstedeværelse og norsk engasjement i fremmede strøk kan ha direkte konsekvenser for hvordan vi skal ivareta våre interesser. Et stadig mer globalisert norsk næringsliv fordrer en styrking av det utenriksministeren kalte økonomisk diplomati. Vår diplomatiske tilstedeværelse må ta opp i seg disse behovene.

Den arabiske våren vakte håp om at undertrykkende regimer skulle erstattes med frihet og folkestyre. Utfordringene har vist seg store. I Egypt føler mange at revolusjonen er stjålet, tross demokratiske valg. Utviklingen er foruroligende også i Libya og nå i Tunis.

Borgerkrigen i Syria synes uten ende. Det er Sikkerhetsrådets ansvar å bringe borgerkrigen og de humanitære lidelsene til opphør. Norge har anerkjent de opposisjonelle kreftene i Nasjonalkoalisjonen som den legitime representanten for det syriske folk. Men jeg kan ikke fri meg fra å føle en dyp uro over hvordan opposisjonen vil håndtere situasjonen når Assad-regimets tid er over. Vil den evne å leve opp til de krav det internasjonale samfunn må stille om å søke forsoning og et demokratisk grunnlag for et overgangsstyre mot et demokratisk Syria? Eller vil det fortsatt bli oppgjør mellom borgerkrigens to parter? Det vi erfarer etter slike omveltninger, er at opposisjon ikke nødvendigvis er synonymt med demokrati.

Situasjonen i Mali er urovekkende. Vi støtter regjeringens vilje til å vurdere et bidrag til den FN-styrken som planlegges. Like viktig er det at vårt utviklingsengasjement i landet videreføres, og bidraget på 30 mill. kr inn i FNs fond for Mali.

Det er viktig at den fredsbevarende operasjonen i Mali har en sterk afrikansk forankring. Et høyprofilert og kanskje langvarig vestlig militært engasjement kan virke mot sin hensikt, slik utenriksministeren pekte på. Å skape grobunn for det fiendebildet Al Qaida forsøker å bygge opp, vil være et dårlig bidrag til en fredelig utvikling.

Det er selvsagt for tidlig å gjøre opp status etter ISAFs tiårige operasjon i Afghanistan. Men jeg vil gjøre en refleksjon om det jeg vil kalle militærmaktens begrensninger etter Afghanistan, og ikke minst etter USAs krig i Irak.

Irak-krigen startet på feilaktig grunnlag. Afghanistan var en nødvendighet. Militær maktbruk vil være nødvendig, som nå i Mali. Men poenget i denne sammenheng er at vi også må ha med oss militærmaktens begrensning. Militærmakt kan benyttes til å fjerne et problem, men ikke til å bygge det nye. Den erfaringen må det internasjonale samfunnet ha tungt med seg, stilt overfor nye utfordringer, som nå i Mali.

Den andre refleksjonen er at bruk av militærmakt er krevende. Selv når verdens militært sett største og sterkeste makter går sammen, tærer innsatsen raskere på kreftene enn man kanskje skulle tro.

Konflikten mellom Israel og Palestina lever videre, skremmende fastlåst. Her burde også partene innse maktbrukens begrensning, at fred og forsoning ikke oppnås

gjennom raketter, at trygghet ikke skapes gjennom nye murer, flere bosetninger og fortsatt okkupasjon.

Det var riktig og viktig å støtte Palestinas søknad om status som observatørstat i FN. Det var en anerkjennelse av de resultater selvstyremyndighetene har oppnådd i byggingen av institusjoner som er nødvendig for en tostatsløsning.

Den palestinske økonomien er imidlertid i dyp krise. Det er tretthet i det internasjonale giversamfunnet. Vi har et særlig ansvar, som leder av giverlandsgruppen. Det ansvaret skal vi ikke svikte.

Dette er ikke minst i Israels interesse. Bryter den palestinske økonomien sammen, sitter Israel som en okkupasjonsmakt alene med ansvaret. Derfor er det så uforståelig at Israel tidvis forverrer situasjonen ved å holde tilbake palestinske skatteinntekter.

I spontanspørretimen i går ble eksemplene på antisemittisme som den israelske organisasjonen Palestinian Media Watch avdekket i palestinsk barne-tv, med rette skarpt kritisert. Regjeringen reagerte ved å ta dette opp med president Abbas' kontor, hvor det også var sterke reaksjoner.

Antisemittisme er uakseptabelt, hvor og hvordan det enn kommer til uttrykk. Derfor har regjeringen, som utenriksministeren redegjorde for i går, hatt et bredt engasjement i Israel og Palestina for å bidra til at denne type hatefulle fiendebilder og uttrykk kan ryddes vekk, bl.a. i skolebøker. Vi skal stå opp mot antisemittisme og ekstremisme, hvor det enn manifesterer seg.

Jeg skulle imidlertid ønske at vi også kunne stå sammen om et like sterkt engasjement mot de planene Israel har lansert om nye bosetninger, bl.a. i Jerusalem, som – om de settes ut i livet – i praksis undergraver mulighetene for en tostatsløsning. Jeg synes ikke det er noe tyngende krav å stille til den nye israelske regjering at den stanser bosetterbevegelsen når denne fortsetter å ta seg til rette på palestinsk område. Utvidelsene av bosetningene på palestinsk område må stanse. Det er en forventning som møter den nye israelske regjering i det internasjonale samfunn.

På begynnelsen av 1800-tallet, da eidsvollsmennene laget vår grunnlov, sto Kina og India for omtrent halvparten av verdens BNP. I dag er Kina verdens nest største økonomi. Sammen med India anslår de som regner på slikt, at de to landene igjen vil stå for halvparten av verdens BNP rundt 2060. Kina, India, Vietnam, Indonesia – store, folkerike land med økonomier som gjennom mange år har hatt en imponerende økonomisk vekst. Det er viktig fordi det har brakt en bedre hverdag og en mer håpefull framtid til hundrevis av millioner av mennesker. Det er viktig også fordi veksten i disse landene har bidratt til at finanskrisen ikke er blitt dypere enn den har blitt.

Men disse landene, sammen med land i Latin-Amerika og i Afrika, representerer også nye viktige handelspartnere for Norge – nye viktige markeder for norsk næringsliv. Dette endrer rammene for vårt økonomiske diplomati og vår internasjonale tilstedeværelse.

Det er tradisjonell statsvitenskapelig teori at økonomisk makt før eller siden veksles inn i innflytelse og militær makt. Da daværende statsminister Gro Harlem Brundt-

land besøkte Kina i januar 1988 og møtte Deng Xiaoping, var Dongs åpningsreplik at Kina trenger fred med sine naboer i 100 år for å utvikle seg. Jeg tror at holdningen til denne kortvokste, men store statsmannen, som satte Kina på den eventyrlige økonomiske utviklingen som er skjedd siden den gang, fortsatt anses som en grunnleggende rettesnor i Beijing.

Da utenrikskomiteen besøkte Kina i september 2010, møtte vi et land hvor den sterke utviklingen manifesterte seg i bybildet i Beijing og Shanghai, men hvor de politiske og forskere vi møtte, var mer opptatt av hva som gjensto, enn hva som var oppnådd. Frykten for at forskjellene mellom kysten og innlandet skulle undergrave harmonien i samfunnet, var påtakelig. Derfor er det neste store sprang å utvikle innlandet. Men store land tar stor plass. Derfor er det viktig at alle disse landene integreres ikke bare i verdensøkonomien gjennom sin økonomiske vekst og utvikling, men også i nettverket av internasjonale organer, avtaler og forpliktelser.

Norge, som legger så stor vekt på en godt organisert verden, der lov og rett er grunnlaget, og der tvister og konflikter løses i internasjonale organer, må være en pådriver for at disse landene får sin rettmessige plass i internasjonale organer og en rolle der hvor de også anmelder legitime interesser eller vilje til å bidra. Derfor støtter vi helhjerret regjeringens arbeid for at Kina skal få observatørplass i Arktisk råd, sammen med EU og andre som har god begrunnelse for sin interesse.

Fredag hadde jeg gleden av å feire kinesisk nyttår – inngangen til Slangens år – sammen med Norsk Kinesisk Samarbeidsorganisasjon, en nystiftet organisasjon som arbeider for kontakt mellom Norge og Kina. Jeg håper at også denne type organisasjon kan være et bidrag til at vi overvinner den skade tildelingen av fredsprisen i 2010 skapte på forholdet mellom våre land.

Slangens år skal preges av klokskap og kreativitet. Jeg håper dette vil prege det diplomatiske arbeidet som utenriksministeren bekrefter er i gang, i Aftenposten i dag, slik at vi kan ta opp tråden fra vårt fruktbare samarbeid på mange områder, der denne ble så brått klippet av.

Morten Høglund (FrP) [10:21:27]: Vi fikk en veldig grundig redegjørelse av utenriksministeren, og som vanlig i norsk utenrikspolitikk er ikke uenighetene store. Derfor er det ikke vanskelig å slutte seg til det meste av redegjørelsen.

Utenriksministeren gjør et poeng av at alt vi gjør utenrikspolitisk, kan forklares ut fra norske interesser, og trekker f.eks. linjer fra fredsforhandlinger i Colombia og til næringsinteresser i Brasil. Denne tydeliggjøringen er ny og interessant. Den inviterer også til en større debatt om prioritering innen utenrikspolitikken, først av hva som er våre viktigste interesser, og dernest av hvilke virkemidler som er mest effektive for å ivareta disse interessene. Men jeg erkjenner at selv med en streng prioritering vil og skal Norge fremme sine interesser bredt.

Utenriksministeren ønsker å satse mer på økonomisk diplomati. Han vil også kopiere finnene og satse på «Team Norway». Dette har vår fulle støtte. Det å gi norsk nærings-

liv drahjelp utenfor landets grenser er i aller høyeste grad viktig for norsk utenrikstjeneste. Men en slik næringslivsatsing må fylles med innhold og gis nødvendig prioritet. Skal dette bli mer enn bare gode ord, må det konkretiseres. Vi tror det er krevende å få dette til uten å trekke ned innsatsen på noen andre områder. Vi imøteser utenriksministerens tanker knyttet til dette, og debatterer gjerne også her i Stortinget slike prioriteringer.

Det å erklære en kobling mellom utviklingsbistand og norsk næringsliv, slik som utenriksministeren gjorde, er bra og noe alle burde applaudere. Men vi opplever – og har opplevd – at det har vært vanskelig å få aksept for at det er riktig å foreta slike koblinger. Dette handler selvfølgelig ikke om at vi igjen skal begynne å binde bistanden, slik som var vanlig lenger tilbake i tiden, men om å se sammenhenger og hva norsk næringsliv kan bidra med som en partner når vi engasjerer oss ute. I forhold til EØS-midlene er det nå akseptert at norske bedrifter eller institusjoner bør spille en rolle. Det var heller ikke like naturlig for en del år siden. Så her skjer det en utvikling, og det er bra. Det er ingen grunn til at vi skal være mindre stolte av vårt næringsliv og mindre ivrige etter å fremme deres interesser enn andre nordiske og europeiske land.

Frihandelsforhandlingene med India trekkes frem som viktig. Vi er enig. Asia har i mange år vært stadig viktigere for norsk næringsliv, og vi må sørge for at vi har de beste betingelser som er mulig. Vi ser også frem til å få slutført forhandlingene med Russland. I likhet med mange andre er vi opptatt av fortsatt å beholde de gode avtalene med EU.

Men når det gjelder ett land snakkes det lite eller ingenting om det økonomiske og handelsmessige, nemlig USA, fortsatt verdens største økonomi. I går kom nyheten om at EU og USA er i ferd med å finne hverandre og starter nå opp forhandlinger om en omfattende handelsavtale. Jeg tok opp dette spørsmålet her i salen i fjor høst, uten da å få noen kommentar. Men jeg vil gjenta utfordringen: Vi må sørge for at norsk næringsliv har minst like gode betingelser som næringslivet i EU. Det er en oppgave for regjeringen nå å iverksette en mulighetsstudie for å få realisert en handelsavtale med USA, gjerne innen EFTA-rammen. Det som så ut som en oppgave vi kunne bruke litt tid på, begynner nå å få et hastepreg over seg.

Det mangler ikke på utfordringer i Midtøsten og Nord-Afrika. Den revolusjonen som antakelig bare så vidt har startet, utfordrer både regionen og omverdenen. Det er svært viktig at vi ikke legger andre prinsipper og menneskerettighetsstandarder til grunn her enn andre steder. Vi må være tydelige og konsekvente i forsvaret av grunnleggende verdier og rettigheter.

Vi må også tørre å ta et oppgjør med stater og bevegelser som åpenbart handler på tvers av akseptable normer. Til en viss grad gjorde utenriksministeren det, f.eks. i relasjon til Syria. Men en av hovedsponsorene til regimet i Syria og til ulike terrorbevegelser, nemlig Iran, ble ikke nevnt. Iran er en trussel mot stabiliteten i regionen. De finansierer og støtter med våpen regimer og bevegelser på en måte som er langt fra fredsfremmende. I tillegg driver de et atomprogram og er en versting innenfor menneskerettigheter. Alt dette gjør at det er nødvendig å være tydelig i fordømmel-

sen av Irans handlinger. Jeg slutter meg for øvrig også til det komitélederen sa om håndteringen av atomtrusselen fra Iran.

Norge og andre land ble brutalt rammet av terroren i Algerie tidligere i år. Dette er en kraftig påminnelse om viktigheten av å fortsette å bekjempe ekstremisme og terrorisme. Den kampen må føres med mange virkemidler, og vi er helt enig i at det ikke er én enkelt oppskrift. Det har over lengre tid vært oppmerksomhet rundt finansiering av terrorisme, og dette er viktig. For det er mye som tyder på at i dag er de økonomiske motivene bak enkelte terrorgrupper nesten like store som de ideologiske. Vi må bekjempe deres forretningsplan og hindre dem i å operere. Vi må tørre å ta debatten rundt hvem det er som i hovedsak gir finansielle bidrag til f.eks. opprørsgruppene i Mali og Sahel. Disse terroristene kunne ikke ha skaffet seg verken våpen, biler eller rekrutter hvis det ikke var noen som var villig til å finansiere operasjonen. Da blir det viktig å gå etter bakmenn og i noen tilfeller stater som støtter terrorisme.

Ellers vil jeg understreke at Fremskrittspartiet mener det er viktig å vurdere et norsk militært bidrag til Mali. Vi er opptatt av at mandatet for den mulige FN-operasjonen er tydelig og mulig å operasjonalisere. Når Norge nå har signalisert ønske om å få delta, vil det være riktig at vi fra første stund er med og former mandatet.

Utenriksministeren har gitt gode signaler om viktigheten av å få på plass nye observatører i Arktisk råd. Det er viktig at dette skjer i år, og at man ikke utsetter beslutningen. Utgangspunktet må være at Arktisk råd forblir den ledende internasjonale organisasjonen for løsning av utfordringer i Arktis. Dette forutsetter inkludering av alle relevante parter, og Norge må frem til ministermøtet i mai bruke diplomatisk og politisk energi på å oppnå dette. Samtidig må man ivareta det som er særegent med Arktisk råd, nemlig urfolks deltakelse og det tette og gode samarbeidet med forsknings- og kunnskapsmiljøer. Også innen rammen av Arktisk råd må man begynne å inkludere næringsperspektivet.

Ellers er jeg ikke uenig i noen av det utenriksministeren sier om nord, Barents og Arktis, men jeg savner at Utenriksdepartementet som koordinerende departement tar enda tydeligere grep for å satse offensivt innenfor flere næringer. Olje og gass er godt ivaretatt, men det er også foreløpig der det har skjedd noe av betydning. Det kommer en etterlengtet mineralstrategi. Norge er her absolutt ikke i front. I innstillingen til nordområdemeldingen mente en samlet utenriks- og forsvarskomite at en felles strategi innenfor mineralområdet på Nordkalotten mellom Norge, Sverige og Finland var en god idé. Vi tror det er mye å hente på samordning, ikke minst innen transport.

Alle snakker også om den nordlige sjørute, men få gjør noe med det. Nå er det først og fremst næringen og ikke myndighetene som skal dra i gang utviklingen, men i tilrettelegging av f.eks. infrastruktur som havner, søk og redning og kommunikasjon har myndighetene en rolle å spille. Når det gjelder den nordlige sjørute, er Norge ideelt plassert og vil i et strategisk samarbeid med relevante naboland kunne legge rammer for virksomheten.

Vi er glad for at det nå kommer en avtale i Arktisk råd

om oljesøl, i tillegg til avtalen for snart to år siden om søk og redning. Utfordringen på begge områder er imidlertid kapasitet. Arktis er et ufattelig stort område, og det vil alltid være begrenset hvor store kapasiteter vi kan ha på plass. Men det er viktig å få identifisert de tilgjengelige kapasiteter mellom de arktiske stater og se om vi fellesskap skal begynne å fylle de gap som er mest kritiske.

En begrensende faktor for søk og redning, ulik aktivitet, kystvakt osv. er manglende satellittdekning. Når vi inviterer f.eks. petroleumsnæringen inn i Arktis og snakker varmt om nye skipsruter, må vi ta inn over oss at dette krever ny infrastruktur innen kommunikasjon. Man er praktisk talt blind i deler av Polhavet. Det gjelder også miljøovervåking, som er viktig i dette området. Dette krever et betydelig kostnadsloft, og slik satellittdekning vil heller ikke kunne realiseres i dag uten at staten tar en del av kostnaden – gjerne i samarbeid med andre arktiske stater. Vi mener at statsbudsjettet, som legges frem senere i år, må gi noen signaler rundt dette.

Vi skal fortsette å arbeide for at nordområdene preges av ro og samarbeid. Samtidig skal vi være tydelige på at også NATO har en rolle å spille i nord, og vi må – i dialog med andre arktiske NATO-land – skape en forståelse for våre utfordringer i nord. At det er forskjellig tilnærming til NATO og organisasjonens rolle når det gjelder den militære sikkerheten i Arktis fra ulike NATO-land, er ikke i vår interesse. Det er i vår interesse å få avklart NATOs strategi når det gjelder Arktis. Det må vi sørge for.

Ellers slutter vi oss til det som sies om Russland. Vi er glade for at det nå skal bli enklere for russere å få flerreisevisum til Norge. Dette er noe vi har tatt opp ved flere anledninger, og vi er glade for at vi harmoniserer praksisen med Finland. Vi mener at et tett og bredt samarbeid med Russland tjener våre interesser.

Til slutt vil jeg få si at vi støtter utenriksministerens vurdering når det gjelder forholdet til Kina.

Snorre Serigstad Valen (SV) [10:31:41]: Jeg vil også takke utenriksministeren for en god og grundig redegjørelse på tirsdag.

Terrorangrepet i In Amenas i Algerie var helt avskyelig og rammet mange uskyldige, deriblant flere nordmenn. Våre tanker går til dem som er rammet, til de pårørende og til alle de ansatte i Statoil.

At vi må leve med trusler og vold fra ytterliggående krefter, både her hjemme og i utlandet, er noe vi ofte har blitt minnet på i denne stortingsperioden. Jeg har tenkt på det at jeg aldri hadde trodd – før jeg ble stortingsrepresentant – at noe av det jeg skulle komme til å huske best i årene etter jeg hadde sittet på Stortinget, er nok vold, terror og trusselen om terror. Det har preget oss på en annen måte de siste årene enn jeg tenkte var mulig.

Det er mindre enn to år siden terrorangrepene mot regjeringsbygget og Utøya, og i går var Stortinget beskyttet av bevæpnet politi i mange timer. Terrorangrepet i Algerie minnet oss om at nordmenn også er sårbare for vold og terrorisme i utlandet. Terror er den mest nedrige form for handling. Den er et angrep på alt som gjør oss mennes-

kelige, og det beste svaret på terror er da å holde fast på menneskelighet.

Krig som virkemiddel løser ikke problemet som terrorisme representerer. Jeg tror f.eks. de aller fleste i dag vil være med på å slå fast at krigen mot Irak, som brøt ut for snart ti år siden, var et stort feilgrep. Krigen manglet folkerettslig grunnlag, den var en forbrytelse, og titusenvis av mennesker måtte bøte med livet. Men også i dag må vi være årvåkne og forsikre oss om at metodene som brukes for å bekjempe terror, ikke bare faktisk fungerer, men at de er legale.

Ny teknologi skaper nye dilemmaer. Mange av droneangrepene, f.eks. i Jemen og Pakistan, kan ikke karakteriseres som annet enn utenomrettslige henrettelser, og de rammer også mange uskyldige sivile. Droner, som er ubemannede, tøyser både humanitærretten i stridssituasjoner og Genèvekonvensjonens prinsipper, nettopp fordi det faktisk at de er ubemannede både gjør det uklart hvem som er å anse som stridende, og frister til bruk av vold som ville medført en mye høyere terskel dersom det var vanlig stridende som var ansvarlig. Mulighetene for å fjernstyre krigshandlinger med en datamaskin fra andre siden av kloden var ikke en problemstilling da Genèvekonvensjonens prinsipper ble slått fast. Norge må være tydelig på at lov og rett, humanitærretten og Genèvekonvensjonen må følges, uavhengig av teknologisk utvikling.

Jeg har også lyst til å si litt om Syria: Som komitélederen var inne på, har borgerkrigen i Syria vart i snart to år og med veldig store menneskelige lidelser som resultat. FN anslår at 70 000 mennesker har blitt drept, og mange flere er på flukt i sitt eget land eller i nabolandene. Både regjeringsstyrkene og opprørerne er ansvarlige for fryktelige krigsforbrytelser, og det er ingen tvil – det vil jeg likevel understreke – om at det er Assad og hans regime som bærer ansvaret for voldsutviklingen.

Det er viktigere enn noen gang å prøve å få til en politisk løsning på konflikten, der alle parter i Syria er inkludert. Det må jobbes for overgangsforhandlinger, der syrerne selv har det avgjørende ordet. I Syria utkjempes det jeg vil kalle en «proxykrig», der mange aktører er inne. Et av hovedproblemene er at de regimevennlige kreftene, som Iran, Russland og Kina, ikke ønsker en endring, i frykt for at det vil svekke deres regionale interesser, mens andre land presser på for et regimeskifte. Skal en politisk løsning være mulig, må FN og spesialutsending Brahimi få reell støtte til sitt arbeid. Utenriksministeren holdt selv en meget god tale om hele det internasjonale samfunnets ansvar for å bidra til en løsning i Syria, under FN's generalforsamling i fjor høst.

Jeg blir litt i Midtøsten – for til tross for den begeistringen vi alle følte da folket i Egypt kastet diktaturet for to år siden, er det vanskelig å være for optimistisk akkurat nå. Rettsforfølgelsene av blasfemi, store spenninger internt og det nye regimets utilstrekkelige engasjement for demokrati og reform er en enorm skuffelse for mange av de unge i Egypt, som ledet an i revolusjonen. Ikke minst er også kvinners stilling og kvinnebevegelsens manglende handlingsrom veldig bekymringsverdig. Den omfattende seksualiserte volden i Egypt kan f.eks. kun løses dersom

kvinner – som følge av reell likestilling – får autonomien over sin egen kropp.

Også i Tunisia er det grunn til bekymring. Drapet på en av de ledende opposisjonspolitikere der viser at også Tunisia – til tross for at vi alle har sett med optimisme på utviklingen i landet – langt ifra er ferdig med sin overgang til et fredelig demokrati.

Tidligere i vinter fikk vi nok en gang alvorlige krigshandlinger mellom Israel og Palestina. Angrepet på Gaza var ute av alle fornuftige proporsjoner. Bolighus og pressehus ble bombet, og mest bekymringsfullt – bortsett fra de store sivile tapene – er at infrastruktur og regjeringsbygg så ut til å være de viktigste målene.

Dersom målet er færre rakettangrep fra voldelige grupper på Gaza, gir det lite mening å ødelegge mulighetene for å opprettholde en form for kontroll og voldsmonopol i Gaza. «Voldsmonopol» er et ord vi sjelden bruker, men det er et viktig ord, for dersom en forhandlingsløsning skal være mulig, er Israel avhengig av å ha en part som er forutsigbar å forhandle med.

La oss prøve å se dette fra Israels perspektiv: At landet har rett til å forsvare seg, er nærmest en semantisk selvfølge – det har alle land. Politiseringen av begrepet «selvforsvar» derimot, med aktiv bruk av f.eks. propagandaplakater på sosiale medier, er et problem – både fordi det gjør selve setningen til en politisk ladet ytring, og fordi den impliserer at okkupasjon, blokade, bombing og alle de andre handlingene som begås, også er ledd i et selvforsvar, og det er det selvfølgelig ikke.

Et lands rett til selvforsvar er forankret i folkeretten. Det betyr ikke at man kan rettferdiggjøre andre krigshandlinger og overgrep mot sivilbefolkningen, og da er det ikke nødvendigvis et argument – som vi også har sett bli brukt i Norge – at Hamas er verre, eller at de skyter raketter. Det er nemlig dem man må få til en løsning med.

Det høres veldig kontroversielt når man sier det, men det pleier alltid å synke inn. Det er ikke mange år siden mitt parti f.eks. var alene om å si at også Taliban måtte være en del av en politisk løsning i Afghanistan. Vi ble fordømt av Høyre og Fremskrittspartiet, som sa at vi ville ha teselskap med Taliban. I dag er alle tilhengere av en politisk løsning som innbefatter Taliban – også USA. Det betyr ikke at man går god for verken ideologien deres eller metodene som disse bevegelsene bruker, men at man har blikket for en politisk løsning.

Dette er spesielt viktig i Palestina. En ny undersøkelse viser at 69 pst. av palestinere først og fremst identifiserer seg som muslimer og dernest som palestinere. Det er en dramatisk utvikling for et land som historisk har vært representert av sekulære motstandsbevegelser. Mennesker tyr til religion i fravær av politisk løsning. Da er ikke svaret å fordømme det at mennesker tyr til religion som svar i stedet – det må være å framskaffe en politisk løsning.

Israel og Palestina kunne ha vært fantastiske naboland. Det er et rikt kulturliv. Det er to folk med sterke sekulære tradisjoner og et tusenårig naboskap. Flere tiår med vold og okkupasjon gjør at mange tror at konflikten er uløselig og at den er religiøs og etnisk fundert. Det er den ikke – den er politisk. Derfor var det så viktig at et nesten samlet po-

litisk Norge stilte seg bak regjeringens beslutning om å støtte PLOs søknad om oppgradert status i FN. Et godt eksempel på hvor virkningsfulle sånne politiske milepæler kan være, er nettopp at Hamas i sin helhet sluttet seg til resolusjonen. Det gir både økt momentum og autoritet til president Abbas og de palestinske selvstyremyndighetene, og det gir et bedre klima for en politisk og fredelig løsning mellom Israel og det Norge nå også formelt kaller Palestina.

Konflikten er som sagt politisk, derfor er det så utrolig viktig å være med og bekjempe de kreftene som utnytter striden til å spre hat og antisemittisme. Antisemittisme er ikke et nytt eller geografisk avgrenset fenomen. Antisemittisme er en gift som vi alle har et ansvar for å slå ned på, kanskje spesielt vi i Europa. Vi har måttet bekjempe den tidligere.

Til slutt: Det er så mye jeg ikke rekker å være innom i løpet av ti minutter. Jeg har skrevet flere sider om Mali. La meg bare nøye meg med å si at det er en klok beslutning av regjeringen ikke å delta i EUs opplæringsbidrag nå, men heller vurdere et bidrag i FN-regi. Det synes jeg er viktig.

En norsk avis skrev om terrorangrepet i Algerie og krigen i Mali at den ekstreme islamismen er et internasjonalt fenomen. Det er en litt farlig forenkling, for ved å tenke slik fratar man seg ikke bare muligheten til å forstå de lokale årsakene til konflikten, men også mulighetene for lokale løsninger. Derfor mener jeg at Fremskrittspartiet var helt på ville veier da de tok til orde for bruk av omfattende norsk militærmakt i Mali.

Lars Peder Brekk (Sp) [10:41:59]: Først vil jeg takke utenriksministeren for redegjørelsen. Den utenrikspolitiske situasjonen viser at vi lever i en tid med store endringer, hvor det settes strenge krav til å utvikle vår utenrikspolitikk i takt med endringene ellers i verden.

Både den arabiske våren og konsekvensene av den økonomiske krisen for de enkelte land er resultat av en kombinasjon av både innenrikspolitiske forhold, der vi ser brudd på menneskerettigheter, undertrykking og ulike regimers manglende demokratiske forankring i eget land, og ikke minst grunnleggende internasjonale utviklingstrekk.

Den stadig økende globaliseringen, internasjonalisering av handel og industrivirksomhet og enkeltpersoners økte reisevirksomhet påvirker oss og de internasjonale utviklingstrekkene mer og mer. Det skaper selvsagt muligheter, men det skaper også utfordringer, konflikter og kriser. Ulik fordeling av ressurser samt politiske og ideologiske forskjeller er også en åpenbar og vedvarende kilde til konflikt internasjonalt.

Situasjonen i Mali har krevd engasjement fra verdenssamfunnet. Utenriksministeren gjør det klart at en eventuell FN-ledet operasjon vil bli prioritert fra norsk side framfor å delta i en EU-styrke. For Senterpartiet og for meg er nettopp dette viktig. Et mandat fra FN med utgangspunkt i den internasjonale afrikanske styrken AFISMA vil være helt avgjørende for at et eventuelt økt vestlig nærvær ikke provoserer fram at konflikten forlenges og forverres, men at Mali gjennom vekt på afrikanske bidrag kan utvikles til å bli et tryggere land. Jeg er noe overrasket over

at Høyre i sin iver etter, kall det, å tilfredsstille sine utenrikspolitiske EU-ambisjoner ikke ser at et FN-mandat bør være et avgjørende politisk grunnlag for økt internasjonalt engasjement.

Det synes å være en klar tendens at konfliktnivået i viktige områder også i Asia har en økende tendens. Dette skjer samtidig som vi ser lange, positive trender for økt velstandsutvikling og bedre levekår i mange asiatiske land, f.eks. Kina. Konflikten i regionene har ofte et historisk bakteppe. Ulike folkegrupper, ulike geografiske konflikter over tid, gamle motsetninger og også ulike politiske styresett er viktige stikkord. Vi ser på nytt at den utenrikspolitiske utviklingen blir en konsekvens av enkeltlands politiske beslutninger.

Et tema som utenriksministeren ikke utdypet i sin redegjørelse, men som jeg likevel vil omtale, er konfliktene knyttet til Sør-Kina-havet. I redegjørelsen omtaler utenriksministeren vårt bytteforhold med landene i Østen. Vi eksporterer bl.a. store mengder fisk til landene i Asia, mens vi motsatt importerer en rekke varer, fra klær til biler. Disse viktige eksportmarkedene blir enda viktigere for oss i tider hvor våre tradisjonelle markeder i Europa står i fare for å svikte.

Både Asias rolle som stadig viktigere handelspartner, og også en bekymringsfullt anspent geopolitisk situasjon bør påkalle vår oppmerksomhet. Fem land heder å ha suverenitet over deler av Sør-Kina-havet, mens Kina mener å ha rett på hele havområdet. Samtidig ser vi at Nord-Korea provoserer naboskapet kraftig med ny atomprøvesprengning. Som konsekvens har forsvarsbudsjettene bl.a. i Japan, Kina, Sør-Korea og India økt betydelig det siste tiåret. Dette mener jeg er svært urovekkende. Sør-Kina-havet har enorme fiskeressurser, og det er en av verdens viktigste shippingruter.

Selvsagt er det ikke slik at det er opp til norske myndigheter å ta side i disse kompliserte konfliktene, men fra norsk side har vi både kunnskap om og et sterkt eierskap og forhold til den internasjonale havretten. Vi bør derfor kunne gi tydelige signaler om at den internasjonale havretten, blant andre forhold, må ligge til grunn for å finne en løsning på den territoriale konflikten til sjøs også i denne regionen.

Som utenriksministeren omtalte i sin redegjørelse, er de asiatiske land, med Kina, en stadig viktigere samarbeidspartner for Norge. Som Norge har indirekte interesser i Asia, har vi den siste tiden observert at Kina åpenbart også uttrykker, kall det, indirekte interesser i nordområdene. Samarbeid i internasjonale organer og handel er begge viktige virkemidler for økt internasjonalt samkvem og forståelse. Jeg synes det er riktig fra norsk side å finne kloke løsninger, slik at vi kan invitere Kina inn i det arktiske samarbeidet i nord.

I nordområdepolitikken vil jeg særlig understreke betydningen av å styrke mulighetene for næringsutvikling i våre nordlige landsdeler. Den norske distriktpolitikken har bidratt til å opprettholde bosettingen i hele landet. Det gir oss en annen rolle og mer tyngde blant landene med interesser i nordområdene. Norsk suverenitet blir mer tydelig når det er vekst, velstand og lys

i husene enn om det var, kall det, ødemark i halve Norge.

Det er først og fremst tilgangen på rike naturressurser som har gitt grunnlag for næringsvirksomhet i nord-områdene, og på denne måten også sysselsetting og bosetting. Tidligere denne uken kom gladnyheten om at Statoil vil ilandføre olje fra Skrugard på Nordkapp. Dette legger til rette for arbeidsplasser i nord og er et godt bevis på at petroleumsaktivitet til havs gir ringvirkninger lokalt og regionalt.

Også utenrikspolitisk er dette en viktig beslutning. Men her, som i andre sammenhenger, kreves det aktiv tilrettelegging og politiske beslutninger for å nå målet om mer aktivitet i nord. Dette vil gjøre oss til en enda viktigere aktør i nordområdepolitikken og ikke minst ivareta norske nasjonale interesser.

Matsikkerhet får stadig større betydning internasjonalt, og både i USA og India har dette vært et framtrедende tema den siste tiden. USAs nye utenriksminister John Kerry la i sin tiltredelsestale stor vekt på matsikkerhet som en av de tre viktigste satsingsområdene i den amerikanske utenrikspolitikken. Samtidig planlegger India å bruke inntil 12 pst. av statsbudsjettet på å sikre sine fattige tilgang på mat gjennom The National Food Security Bill. Fattige skal ha rett til mat. Det er et fantastisk politisk prosjekt i verdens største demokrati som vil kunne omfatte 75 pst. av befolkningen på landsbygda og 50 pst. av befolkningen i byene. Antakelig vil det omfatte mellom 400 og 500 millioner mennesker. 65 millioner tonn ulike planteprodukter, bl.a. korn og ris, skal dedikeres til dette. Vi bør lære av India at mat er premisset for fattigdomsbekjempelse og all annen vekst og utvikling.

Derfor gir Norge i dag nesten 1 mrd. kr årlig av bistandsbudsjettet til ulike tiltak som styrker matsikkerheten. Den nye strategien for matsikkerhet legger opp til en økning i denne støtten på om lag 500 mill. kr over en periode på tre år. Klimakrisen fører til at matproduksjonen stadig oftere rammes katastrofalt, og vi må også i framtiden forberede oss på at vi vil oppleve en forverring, med enda mer tørke og flom. Vi vet at mangel på mat kan skape store konflikter. Svingninger i verdensmarkedsprisene på matvarer kan kaste millioner ut i fattigdom og sult.

Som USA, og som India, må Norge sette matsikkerhet på dagsordenen internasjonalt. I 2014 får vi FNs internasjonale år for «Family Farming». Da bør vi ha fokus på hvert lands rett og plikt til å produsere mat for egen befolkning som et avgjørende grunnlag for fattigdomsbekjempelse, reduksjon av sult og reduksjon av internasjonale konflikter. Handel vil og må bestandig være et viktig supplement i denne sammenheng.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:50:49]: La meg først takke utenriksministeren for en uvanlig bred redegjørelse. Svært mange av de utfordringer han gjorde rede for, de vurderinger han gjorde gjeldende, og de føringene han la fram, samsvarer godt med Kristelig Folkepartis linje i utenrikspolitikken. Vi er f.eks. godt fornøyd med den sterke vektleggingen av menneskerettigheter generelt, og minoritetsprosjektet spesielt.

Dette er noe vi har ivret for i mange år fra Kristelig Folkepartis side, ikke minst gjelder det den sentrale dimensjonen i prosjektet som går på sikring av minoriteters trosfrihet. Her har det skjedd noe i løpet av de siste årene som vi er godt tilfreds med – etter at vi har hengt på saken i mange år. Ytringsfriheten er en grunnleggende menneskerettighet, ja, den er på mange vis en forutsetning for realisering av de andre menneskerettighetene. Det kan også være verdt å minnes at historisk er det ikke minst gjennom kampen for trosfrihet, det enkelte menneskets rett til å bestemme sin tro og leve den ut i samfunnet, at retten til ytringsfrihet også på andre områder er kjempet fram. Kampen for ytrings- og trosfrihet må fortsatt gå hånd i hånd, som to sider av samme sak. Jeg er glad for at utenriksminister Barth Eide så klart fastslår at det norske minoritetsprosjektet skal ha et særskilt fokus på tros- og livssynsminoriteter. Vi kan ikke være likegyldige når millioner av medmennesker utsettes for diskriminering og forfølgelse. Det skjer i dag i en rekke av verdens land – i land med autoritære regimer og ikke minst der ekstreme islamister har makt.

De siste årene har vi sett et folkeopprør mot autoritære dynastier i den arabiske verden. Flere regimer har falt. Men vi har ingen garanti for at det maktvakuum som blir skapt, blir fylt av demokrati og menneskerettigheter. Mange opplever en ny bølge av frustrasjon og fortvilelse, de frykter ny undertrykkelse eller lider under vedvarende borgerkrig. Dersom ekstreme islamister tar over makten, kan det, og vil det ofte, gå fra vondt til verre. Det har vi sett i flere land. Det verste eksemplet er Iran. Der opprøret glir over i vedvarende blodig borgerkrig, som i Syria, blir sivilbefolkningens lidelser forferdelige. Det er grunn til å advare mot naivitet. Det finnes aktører som har andre mål enn frihet. Det ser vi ikke bare i Syria, vi så det også under terroraksjonen som rammet gassanlegget In Amenas i Algerie. Vi ser det i det nordlige Mali og en rekke andre steder langs Sahel-beltet i det nordlige Afrika. I Syria må vi presse på for fred og forsoning, for humanitær tilgang og beskyttelse og for økt humanitær hjelp til dem som lider. I Mali og i Sahel forøvrig må vi ha en bred strategi. Her trengs langsiktig innsats for politiske løsninger på indre konflikter og reformer for et bedre styresett. Det trengs økonomiske reformer og utviklingstiltak for å bekjempe store gruppers fattigdom og urettferdige forskjeller og diskriminering. Landene må settes i stand til å ta vare på sin nasjonale sikkerhet og folks trygghet i hverdagen. Spesielt viktig er tiltak som skaper et bedre forhold mellom tuaregene i nord og befolkningen i resten av Mali. Det kan også sikre at vi får tuaregene med i kampen mot de Al Qaida-inspirerte islamistene som herjer i nord. Jeg vil oppfordre utenriksministeren til å ta i bruk det brede nettverk av kompetanse som finnes i Norge og i norske organisasjoner når det gjelder, ikke minst, disse utviklingsoppgavene i Mali og i Nord-Afrika. Med Frankrikes hjelp er den umiddelbare trusselen fra tungt væpnede islamistiske opprørsgrupper slått tilbake i Mali. Men for å lykkes på lengre sikt trengs en annen oppskrift – en bredere strategi, en afrikansk strategi. Utenriksministeren kom i redegjørelsen med en setning som jeg nesten vil kalle «Eides doktrine» – hvis jeg får lov til det. Han sa: «Jeg tror at de store, vestlige inter-

vensjonenes tid er forbi etter Irak og Afghanistan». Det er klok tale. Begrunnelsen til utenriksministeren var at i land som Mali vil et langvarig og høyprofilert vestlig nærvær kunne virke mot sin hensikt. Man risikerer rett og slett å forsterke de fiendebildene som Al Qaida forsøker å bygge opp, og som de er avhengig av hele tiden å tilføre næring. Derfor må løsningene ligge i regionene. Vi er i stor grad enig i dette. Vi må trekke lærdommer fra Afghanistan. Ingen land er like, men her ligger erfaringer som vi må ta med oss. Fra Kristelig Folkepartis side deler vi regjeringens syn når den sier nei til å delta i en EU-styrke. Vi vil heller prioritere norsk støtte til en FN-styrke, hvis det blir aktuelt, både i forhold til hva som trengs, og hva vi har å bidra med. Vi avventer regjeringens eventuelle utspill og forventer at den kommer til Stortinget med eventuelle konkrete forslag.

Skal det oppnås folkelig oppslutning om forsoning og fred, må fordommer og fiendebilder bygges ned. Sist søndag hadde NRK Dagsrevyen en reportasje om antisemittisme i Midtøsten med fokus på forholdet mellom palestiner og jøder. Programmet var faktabasert og dokumentert. Som vi fra Kristelig Folkepartis side har påpekt i en årreke, sendes det fra palestinske medier – også fra selvstyremyndighetenes tv-stasjon – regelmessig programmer med rasistisk innhold, der jødene som folkegruppe stemples på en helt uakseptabel måte. Det aller verste er vel at det lages vel forberedte innslag også på barne-tv. Barn blir brukt til å framføre utenat lærte budskap av typen «Vår fiende er Sion – Satan med hale.» Jøder blir på palestinsk tv – finansiert av selvstyremyndighetene – framstilt som djevler med hale, som pengegriske, maktsyke vesener som driver en konspirasjon for verdensherredømme. Vi kjenner lusa på gangen! Dette kan ikke snakkes bort som et utslag av voksnes politiske agitaskjamp. Dette handler ikke om politisk kamp og debatt, om okkupasjon eller sikkerhet, terror eller grensekontroller. Dette er alvorlige forhold. Men det vi snakker om, er renspikket rasisme og demonisering av en folkegruppe – antisemittisme, som tilleggjer jødene negative karaktertrekk som mennesker. Det er ren bløff når den palestinske programdirektøren sier at det bare skjer av og til i direktesendinger de ikke kan kontrollere, og at de korrigerer det i ettertid. Det er mot bedre vitende at det fra den palestinske ambassade her i Oslo påstås at palestinsk kultur og historie er fri for antisemittisme, og at problemet er okkupasjonen. Selv om jeg er glad for at utenriksminister Barth Eide og departementet nå resolutt tar opp problemet med palestinske myndigheter, er jeg ikke fornøyd med at antisemittismen langt på vei blir sett på som et innslag i den politiske dragkampen som vi nærmest må avfinne oss med. Dette er antisemittistisk rasisme, det er uakseptabelt, og det undergraver det Norge forsøker å oppnå i Midtøsten av forsoning, fred og utvikling. La meg da også si at vi står sammen om å kritisere både israelske og palestinske handlinger som vanskeliggjør arbeidet for en fredsløsning. Det gjelder palestinsk holdning til terror og aksept av staten Israel, og det gjelder israelsk bosettingspolitikk i sensitive områder. Men spørsmålet om jevnlig antisemittisme i palestinsk tv står i en særklasse. Det dreier seg om rasisme og bevisst indoktrinering av uskyldige barn i en tv-kanal

finansiert av palestinske myndigheter. Det må vi kreve en umiddelbar slutt på.

Også i vår egen verdensdel, Europa, opplever vi eksempler på rasisme. Høyreekstremisme får næring av økonomiske kriser, der mange opplever frykt for å få forverrede kår. Venstreekstremisme kan også få næring av kriser. I tillegg til disse gamle ideologiske blindgatene har vi fått islamistisk ekstremisme – jihadisme. Slike ekstreme ideologier har det til felles at de leter etter syndebukker å skyldde på i stedet for å søke konstruktive løsninger. De mistror demokratiet, definerer ut grupper fra toleransens sfære og dyrker vold. Vi må motarbeide ekstremismen i alle dens former.

I den hjemlige debatt om Europa har vi med en viss undring observert striden innen regjeringspartiene om EØS-avtalen skal forsvares eller angripes. Det er nærmest en rituell øvelse for kretser i Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti å kreve omkamp for å fjerne fundamentet for vår samhandel med resten av våre viktigste handelspartnere. Det var på høy tid at statsministeren satte foten ned og krevde en avklaring om dette. Nå har ledelsen i både Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti innfunnet seg med – og offentlig bekreftet – at EØS-avtalen skal ligge fast. Det ligger nå som en forutsetning for ethvert ansvarlig regjeringalternativ i Norge. Det er vi i Kristelig Folkeparti fornøyd med å kunne fastslå her i dag.

La meg avslutningsvis si at vi fra Kristelig Folkepartis side er tilfreds med det sterke og alvorlige budskap som utenriksministeren avga når det gjelder Norges samarbeid med Kina. Det er en dialog i gang, et samarbeid for å normalisere våre forbindelser. Det er forbindelser som historisk sett har vært svært gode, svært konstruktive og preget av tillit og lange linjer. Derfor har vi noe å bygge på når arbeidet for å gjenopprette og normalisere disse forbindelsene nå er inne i en viktig fase. Utenriksministeren skal vite at han har Kristelig Folkepartis fulle støtte i dette viktige arbeidet.

Trine Skei Grande (V) [11:01:04]: Utenriksministeren sa innledningsvis på tirsdag at redegjørelsen hans ikke var «en katalog over alt vi er engasjert i». Jeg må si at redegjørelsen til Stortinget var ganske tett og nært opp til en katalog over alle de politiske områdene som er viktige på utenriksfeltet. Men det ville aldri ha falt meg inn å kritisere en utenriksminister for å informere Stortinget for mye, så jeg syns det var mye bra, mye vi er enig i, men det er noen ting vi fra Venstres side har lyst til å ta opp.

Det er også korrekt som utenriksministeren påpeker, at vi får mange anledninger til å diskutere både EU/EØS, FN og Afghanistan videre. Men det er ett punkt jeg har lyst til å ta opp, som handler om Afghanistan, også fordi utenriksministeren har en fortid som forsvarsminister. Det handler om hvordan utenriksministeren ser på situasjonen for våre tidligere lokalt ansatte tolker i Afghanistan, med tanke på det ansvaret vi har for deres sikkerhet nå. Jeg hadde ønsket at utenriksministeren hadde noen kommentarer til det i sitt innlegg her i dag.

Jeg har tidligere i denne sal sagt at jeg etterlyser en tydelig verdibasert utenrikspolitikk fra norsk side, der

grunnleggende menneskerettigheter er ledestjernen og det vi skal følge som politisk grunnlag, ikke bare noe som vi skal avvente og se, men der vi faktisk går foran og statuerer et eksempel. Det er flott at utenriksministeren stadfester at Norge skal ha fokus på – som det heter for tida – menneskerettigheter, demokrati, minoriteter og ytringsfrihet. Men samtidig vil jeg understreke at vi må tørre å være tydelige på hva det innebærer av konsekvenser. Menneskerettigheter er universelle og gjelder alle, overalt, alltid. Det må være vår viktigste ledestjerne i utenrikspolitikken. De må ikke bare stå «helt sentralt», som utenriksministeren sa, men være viktigst.

I vår verdensdel har vi også en rekke land som ikke akkurat utmerker seg i menneskerettighetsspørsmål. Ukraina ble nevnt av utenriksministeren sjøl. I Ukraina går alt i feil retning både med tanke på lovgivning og grunnløs rettsfølgelse. Den generelle politiske utviklinga går også i feil retning.

Jeg er også glad for at utenriksministeren var så tydelig i sin omtale av Hviterussland som «Europas siste diktatur» – for det er faktisk det de er. Det har faktisk vært et skifte i Norges retorikk om Hviterussland det siste året – og til det bedre, etter Venstres oppfatning. Det er viktig her å støtte opp under spirene til positiv utvikling. Det er viktig å ha god kontakt med opposisjonen og støtte opp om menneskerettighetsgrupper og NGO-er som jobber for å fremme demokrati. Det handler om å sette som krav at vi ikke forhandler om en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Russland. Det er helt uakseptabelt å forhandle, om enn indirekte, med Hviterussland, sånn som situasjonen er i landet i dag.

Jeg merket meg at utenriksministeren i samme åndedrag som han nevnte Ukraina og Hviterussland, også nevnte Aserbajdsjan – og det med rette. Utenriksministeren sa i sitt innlegg, som jeg siterer: Vi vil

«fortsette å formidle vårt syn på utviklingen i landet, og vi støtter tiltak for å bidra til at grunnleggende rettigheter respekteres».

Det høres fint ut. Men det hørtes ikke like bra ut i januar i Dagens Næringslivs reportasjer fra døråpnerturneen som utenriksministeren var på, der han omtalte Aserbajdsjans president som en «visjonær og intelligent leder», og sa ting som at presidenten «har en langsiktig visjon for landet», og «det at han sitter en stund gjør at han tenker langsiktig». Da må jeg innrømme at jeg skvatt litt. Diktatorer bruker å ha muligheten til å tenke langsiktig, men det er ikke den type langsiktighet som jeg syns at vi skal etterstrebe politisk.

I sitt intervju til Nettavisen prøvde utenriksministeren å forklare at uttalelsene var tatt «ut av kontekst, og at de må settes i en geopolitisk sammenheng». Det syns jeg, for å si det forsiktig, er en litt tynn unnskyldning.

Venstre mener at vi uansett skal holde fast på at det er kortsiktig bare å ta utgangspunkt i norske økonomiske interesser foran menneskerettigheter. Norges langsiktige interesser er alltid å prioritere menneskerettigheter først. Handel og økonomisk interesser er viktig, men det er enda viktigere å stå opp for menneskerettigheter og demokrati.

Så til Russland – vår nabo i nord. Her ser vi også at utviklinga går i feil retning. Her er det viktig å støtte

opp under demokratibevægelsen og dem som kjemper for demokratiske spilleregler. Utenriksministeren nevnte sjøl lovendringene som har kommet etter presidentvalget, og den uheldige utviklinga vi har sett. Venstre har god kontakt med vårt søsterparti Yabloko, som stadig vekk forteller oss om brudd på demokratiske spilleregler, vilkårlige fengslinger og vanskeligheten med å drive opposisjonspolitik i vårt naboland Russland.

Jeg merket meg også utenriksministerens betraktninger når det gjelder Kina. Jeg syns at det var en litt uheldig undertone fra utenriksministeren når han slår fast at fredsprisen har «skadet» det bilaterale forholdet. Her er det viktig å stå på prinsippet om at prisen er utdelt av en uavhengig komité. Det var nesten så man hørte en beklagelse overfor Kina. Det er viktig å opprettholde normale handelsforbindelser, men det er samtidig viktig å holde fast ved vår kritikk av de udemokratiske sidene ved det kinesiske regimet og gi vår støtte til ytringsfrihetsforkjemperne.

Til slutt vil jeg også si noen ord om de konfliktene vi står overfor akkurat nå. Jeg deler utenriksministerens virkelighetsbeskrivelse når det gjelder Syria. Det har gått fra vondt til verre. Dette bekymrer både meg og Venstre dypt. Den humanitære situasjonen er akutt, og dersom Assad-regimet får fortsette som i dag, vil dette medføre katastrofale konsekvenser. Norge må derfor bruke all sin innflytelse overfor medlemmene i FNs sikkerhetsråd og ellers øve innflytelse der vi kan, for å få slutt på dette.

Når det gjelder Mali, har Venstre som utgangspunkt at et sterkt og konsekvent sivilt engasjement er nøkkelen. Vi utelukker ikke en framtidig norsk militær innsats for å bedre og beskytte en krigsherjet befolkning, men hovedfokuset må være på den sivile delen av innsatsen. Erfaringene fra Afghanistan tilsier at militær støtte i lengden ikke løser konflikter og kan heller ikke skape fred, men gir kun effekt sammen med støtte til oppbygging av det sivile samfunn. Militær støtte til en eventuell FN-ledet operasjon bør primært gå til opplæring av ECOWAS og soldater fra andre afrikanske land i både militære spørsmål og menneskerettighetsspørsmål.

Så vil jeg understreke at Norge har mye kunnskap om Mali, særlig Nord-Mali, ikke minst fra fredsarbeidet som ble gjort under borgerkrigen i 1992–1996 i nord. Denne kompetansen på folkelig deltagelse i Nord-Mali, spesielt hos frivillige aktører på bistands- og utviklingssida, bør Norge bruke i sitt engasjement for Mali.

Økt lokalt sjølstyre og kanalisering av ressurser til lokale myndigheter er en forutsetning for å gjenoppbygge et fungerende samfunn. Økonomisk støtte til utdanning og til arbeid mot fattigdom kan motivere lokalbefolkning og politikere til igjen å få troen på demokratiet og det sivile samfunnet. Dessuten bør internasjonal støtte gå til opplæring og oppbygging av demokratiske og ikke-etniske partiorganisasjoner.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:10:07]: Jeg vil først uttrykke takknemlighet over de positive ord som ble sagt, ikke minst fordi jeg tror vi står oss godt på å markere også for verden utenfor oss at det er bred enighet om de lange linjene i norsk utenrikspolitikk. At det kommer til

uttrykk i en slik debatt, er viktig for oss alle – og ikke minst for utenriksministeren.

Jeg har lyst til å begynne litt med noen refleksjoner i forlengelsen av det jeg sa om Asia. Flere har med rette vært inne på bekymringene knyttet til Nord-Koreas atomprøvesprengninger. I redegjørelsen på tirsdag la jeg vekt på betydningen av at et samlet verdenssamfunn reagerte spontant og enhetlig på det. Det gledet meg at det litt senere på dagen – ikke nødvendigvis fordi jeg hadde sagt det i min redegjørelse, men likevel – var slik at Sikkerhetsrådet samlet seg om en meget tydelig uttalelse. Samtlige medlemmer, og ikke minst samtlige faste fem medlemmer, har også senere gitt uttrykk for meget samstemte oppfatninger om dette og signalisert et ønske om å komme tilbake på et dialogspor mellom landene Nord-Korea, USA, Kina, Russland, Sør-Korea osv. Det er viktig. Det er viktig for å ta tak i utfordringene i Nord-Korea, men det er også viktig for å bremse den negative effekten prøvesprengningene og rakettutskytingene fra Nord-Korea har på den geopolitiske stabiliteten i Øst-Asia generelt. En viktig del av min bekymring er at de helt logiske og fullt ut forståelige mottiltak som en rekke land i Nord-Koreas nærhet nå vil måtte treffe, vil kunne bidra til både våpenkappløp og nye spenninger mot tredjeland.

Derfor er det viktig for oss som europeere å erkjenne at mens vi i det forrige århundre var vant til å tenke at det geopolitiske sentrum på mange måter lå i Europa – i Tyskland, i delingen av Tyskland, i Berlin, i Checkpoint Charlie – er det ikke lenger slik. I den grad man har et slikt sentrum for hvordan verden utvikler seg i dag, tror jeg heller vi skal se til det østlige Asia for å se hvor de virkelig store spenningene er. Hvordan disse løses kan enten bidra til mer samarbeid mellom de store landene eller mer spenning og konflikt. Det inkluderer selvfølgelig de maritime spørsmålene som ble berørt bl.a. av representanten Brekk. Vårt syn er at Norge aldri tar stilling direkte i andre lands havrettsdisputter, men vi oppfordrer alle land til å legge FNs havrettskommisjon til grunn for løsningen av denne type spørsmål, slik vi med hell har lyktes i å gjøre i Arktis. Jeg mener at suksessen fra Arktis-samarbeidet på dette området er en viktig modell også for andre havområder der spørsmålene er mer omstridt.

Som representanten Eriksen Søreide var innom, er det viktig å forstå hvordan utviklingen i regionen også styrker interessen for og ønsket om å knytte seg nærmere USA for en rekke land i Øst- og Sørøst-Asia som står oss politisk relativt nært. Det er det viktig at vi erkjenner som NATO-land, som alliert med USA. Jeg tror at en av grunnene til at vi skal være glad for at det går den veien, er at den amerikanske sikkerhetsgarantien til land som Japan og Sør-Korea også bidrar til å dempe de kreftene i de landene som en dag måtte begynne å argumentere for en utvikling mot f.eks. egne atomvåpen. Derfor er USAs rolle i Asia av stabiliserende art, og det er helt logisk at USA legger mer vekt på dette nå.

Vi er også opptatt av atomprogrammet i Iran. Det er en svært stor bekymring for hele det internasjonale samfunn. Vi støtter varmt opp om 3+3-forhandlingene, også kjent som 5+1, i Almaty – begge regnestykkene blir som kjent 6.

Vi er direkte involvert i en bred dialog med Iran også om en rekke andre spørsmål: flyktningspørsmål, narkotika, menneskerettigheter, regionale spørsmål, Afghanistan, f.eks., for det er viktig at vi har en bred agenda opp mot et Iran som er tungt til stede – og på mange måter med negativt fortegn – i flere konflikter i regionen. Vi arbeider også med dette i IAEA, og jeg skal besøke IAEA i neste uke nettopp med oppmerksomhet på hvordan vi kan gå videre der parallelt med det som skjer i de internasjonale forhandlingene som vi ikke er med på, men som vi støtter varmt opp om.

Jeg slo fast at jeg ikke kom til å bruke mye tid på Afghanistan i denne redegjørelsen, rett og slett fordi jeg har bedt om å få redegjøre spesielt for Afghanistan. Men jeg føler behov for å si at jeg opplever at det faktisk er grunn for mer optimisme enn for bare få år siden. Stikk i strid med det inntrykket som hæren av dommedagsprofeter sprer hver gang man åpner en avis, er mitt inntrykk at det er mer sannsynlig at man får en bred politisk forsoning. Taliban-kontoret i Doha ligger an til å åpne snart, det har ikke minst USA vært sterkt opptatt av å få til. Vi har kvalifisert grunn til å tro at de nå signaliserer at de er rede til å diskutere direkte med afghanske myndigheter, med det såkalte High Peace Council, og at de også kommer til å markere sitt klare og definitive brudd med internasjonal terrorisme. Det har vært et av de viktige krav, i tillegg til sivile rettigheter, kvinners rettigheter osv.

Jeg vil bruke anledningen til å takke for de ordene som representanten Høybråten og flere andre ga både om betydningen av verdibasert utenrikspolitikk, og om det som ble sagt om Mali. Både representanten Skei Grande og representanten Høybråten var innom det faktum at det er betydelig kompetanse om Mali i Norge, og viktige norske organisasjoner som har vært tungt til stede i mange år. Jeg og Utenriksdepartementet har snakket med disse organisasjonene den siste tiden, og vi opplever at det er ganske bred enighet i disse miljøene om den tilnærmingen vi nå tar – at vi skal ta en rolle, men også at vi skal vise varsomhet for å støtte opp om noe som ville se ut som en ren vestlig, langvarig intervensjon. Dette må forankres i Mali, i nabolandene, i Afrika og i FN, og jeg er glad for den brede støtten som dette synet har fått i dag, og også i kommentarer tidligere.

Vi hadde en lang runde i spørretimen i går om hatefulle ytringer rettet mot jøder i palestinske medier. Jeg vil bare gjenta at dette ikke er noe vi kan akseptere, dette er noe vi tar skarpt avstand fra, noe vi har tatt avstand fra, og noe vi kommer til å fortsette å ta avstand fra. Det kan ikke reduseres bare til et uttrykk for konflikten. Jeg mener naturligvis fortsatt at konflikten gjør ting verre, og at en løsning på selve grunnkonflikten vil gjøre det lettere å bekjempe dette. Når det er sagt, føler jeg behov for – kanskje enda tydeligere enn i går – å understreke at det ikke er vår oppfatning at det går mot det verre. Tvert imot har jeg nå sett ganske nøye på mange av de prosjektene vi har vært direkte involvert i, og snakket med våre folk i regionen som mener at det sannsynligvis er slik at undervisningen om holocaust nettopp i de palestinske skolene kanskje er den beste i den arabiske verden. Det er nettopp på grunn av

vårt og andre internasjonale giveres sterke engasjement for hvordan undervisning skal gis. Undervisning i menneskerettigheter – en rekke konkrete prosjekter – har faktisk påvirket dette slik at man både på Vestbredden og i Gaza nå både har læreplaner og praksis som legger mer vekt på individuelle rettigheter, mer vekt på menneskerettighetenes universalitet, og mer vekt på historiske forhold som holocaust, enn hva som er vanlig i andre arabiske land. Det viser at svaret på dette ikke bare er å protestere, men også å gjøre noe. Det mener jeg er et viktig tema. Uten å bruke mye tid på det, vil jeg si at i denne regionen er hatefull tale og fiendtlighet mot andre grupper ikke isolert til den ene siden av debatten – for å si det forsiktig.

Jeg har til slutt i denne omgang lyst til å understreke at når vi i minoritetsprosjektet om verdibasert og menneskerettighetsbasert utenrikspolitikk ser mot Midtøsten og den arabiske verden, og den arabiske våren, legger vi stor vekt på tros- og livssynsminoriteter – også kvinner og seksuelle minoriteter – og en rekke grupper som nå ikke bare har hatt det vanskelig, men som kanskje er i ferd med å få det vanskeligere. Desto viktigere er det at vi også ser de alvorlige trendene som vi opplever på eget kontinent, og de kommer. Det er helt riktig at vi skal ta avstand fra ekstremisme i hvilken som helst form den opptrår, men det er en særlig grunn til bekymring for framveksten av høyreekstremismen. Det er en bekymring Europarådet har, det er en bekymring EU har, og det er ikke minst en bekymring for at det som begynner i små, isolerte grupper, går inn i bredere politiske grupperinger i en rekke europeiske land. Dette krever et klart og tydelig europeisk tilsvare.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [11:20:32]: Jeg utfordret i mitt innlegg utenriksministeren angående den påbegynnelse som vi nå ser, av en mulig frihandelsavtale mellom EU og USA, og hvordan Norge vil forholde seg til det. Vil utenriksministeren ta dette opp med sin kollega i regjeringen, statsråd Giske, slik at Norge utfordrer EFTA på det neste ministermøtet i EFTA til å sette i gang et arbeid for å sørge for at Norges og EFTAs næringsliv kan få betingelser som er parallelle med dem EU etter hvert, forhåpentligvis, får med USA?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:21:12]: Svaret er ja, dette er høyt oppe på vår agenda. Det er helt riktig påpekt at når det nå ser ut til at det kan bli bevegelse i EU–USA-forhandlingene, må vi se hva det betyr for EFTA, og hvordan vi kan ha en parallell prosess med EFTA. Som representanten Høglund er vel kjent med, er det av og til slik at EFTA går foran, og av og til slik at EU går foran, men det er ofte en betydelig parallellitet i disse prosessene.

La meg understreke betydningen av et nært økonomisk forhold til USA i årene som kommer. Selv om vi nå har hatt mye fokus på at det helt nye er Asia, Latin-Amerika og Afrikas framvekst, gjør rimeligere energi og bedre økonomisk styring – takket være en fornuftig amerikansk president som bruker statens virkemidler aktivt for å stimulere

økonomien – at vi nå ser at det faktisk foregår industriproduksjon i USA igjen, på en måte som man for få år siden ikke trodde ville skje. Arbeidsplasser kommer tilbake til USA, altså er det viktig for oss som en liten, åpen økonomi å ha gode handelspolitiske forbindelser med USA.

Peter N. Myhre (FrP) [11:22:29]: Jeg merker meg at utenriksministeren er veldig klar når det gjelder EØS-avtalen og Norges forhold til Europa. Når det gjelder Stortinget og europapolitikken, må man kunne si at det er Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet som er ryggraden i den EØS-linjen som Stortinget har lagt seg på. Jeg har lyst til å spørre utenriksministeren idet vi nærmer oss et stortingsvalg: Dersom det skulle gå så galt at det fortsatt er rød-grønt flertall i Stortinget etter valget, vil utenriksministeren garantere norsk tilslutning til å videreføre EØS-avtalen, uansett om Arbeiderpartiets to regjeringspartnere, Senterpartiet og SV, er tilhengere av å si hele avtalen opp?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:23:29]: Jeg setter meget stor pris på enhver anledning til nok en gang å slå fast at det vil være uaktuelt for den neste rød-grønne regjeringen å gjøre noe annet enn å bygge videre på det som vi de to foregående periodene har bygd på, nemlig at EØS-avtalen ligger til grunn. Det har også statsministeren slått klart fast, og i den grad det fortsatt skulle være noen tvil om det, gjør jeg også gjerne det. Det er en problemstilling som ble avklart før Stoltenberg II-regjeringen ble til i 2005, bekreftet i 2009, og som gjelder, som den nylige debatt vel også har bekreftet, for den neste runden av Stoltenberg II-regjeringen.

Ivar Kristiansen (H) [11:24:15]: Utenriksministeren viste i sin redegjørelse til det forhold at vi har et styrket militært nærvær i nord. Men er dette i tråd med virkelighetens verden, når vi ser på den kapasiteten vi har til disposisjon: fem fregatter, seks kystkorvetter, bare halvveis bemannet og med mangelfullt integrert utstyr – vi ser at Kystvakten fortsatt seiler uten helikopter, vi har redningshelikopter med svekket beredskap, og det er færre Orion-flytimer i våre nordområder. Derfor er mitt spørsmål: Er det virkelige bildet, hvis man skreller bort kommunikasjonsrådgiverens påtegninger, at det er et styrket norsk militært nærvær i nord?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:25:07]: Dette gir en tidligere forsvarsminister en god følelse, for denne debatten føler jeg at jeg kjenner igjen.

Vi har hatt en kraftig opptrapping i forsvarsbudsjettet i Norge de siste årene, stikk i strid med hovedtrenden i NATO. Norge er det landet i Europa som bruker mest penger på forsvar per innbygger. Vi er nest størst i alliansen etter USA, og vi er sjuende størst i verden. I tillegg har vi gjennomført en omstilling av Forsvaret som nesten savner sidestykke i andre europeiske land. Det er ikke mine ord, det er NATOs ord, senest bekreftet av NATOs visegeneralsekretær da han var her tidligere denne uken: Dette ser man til, på mange måter, som et eksempel.

Vi har gjort massive investeringer i nytt materiell. Det

vi, som representanten Kristiansen vel godt vet, nå arbeider med, og hvor min kollega Strøm-Erichsen har sitt særlige fokus, er en personellreform. Forsvarets prinsipale problem i dag er ikke mangel på penger eller hjemler, men at det er vanskelig å få og beholde det riktige personellet som kan bruke alt dette utstyret. Derfor har vi spesielt fokus på det i neste runde av utviklingen av Forsvaret.

Peter Skovholt Gitmark (H) [11:26:25]: Jeg er glad for at utenriksministeren viet oppmerksomhet til Burma i sin redegjørelse. Jeg forundrer meg like fullt over at utenriksministeren ikke var tydeligere når det gjelder gjeldsslette. Bakgrunnen for dette er jo helt klar: en fabelaktig fremgang i Burma, fra et veldig lavt nivå. Sannheten, som også ble gjengitt i et Aung San Suu Kyi-sitat, er at generalene nå har byttet fra uniform til sivilt. Det har vært store positive fremskritt, men ingen vet hva fremtiden vil bringe. Så spørsmålet til utenriksministeren må ganske enkelt være: Hvorfor velger regjeringen en gjeldsslette uten noen krav knyttet til seg?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:27:11]: Vi har jobbet svært mye med Myanmar, som det nå heter offisielt, i de siste årene. Jeg tror at vi har spilt en viktig rolle i å støtte opp om de tidlige reformforsøk vi så i 2011, og som nå har slått ut i full blomst. Jeg tror det er full enighet mellom representanten Skovholt Gitmark og meg selv om at det er veldig langt igjen, men retningen er klart positiv, og bevegelsen har gått sjelden langt på bare et par år.

Når det gjelder gjeldssletten, er det i sin helhet rester fra skipseksportkampanjen på 1970-tallet. Det er, for å si det forsiktig, et av de mindre fornuftige handelspolitiske tiltak som har oppstått i dette landet noensinne. Vi har slettet all annen skipseksportgjeld – vi har aldri fått igjen noen penger – men holdt tilbake på Sudan og Myanmar i 2007, da de andre landene ble slettet. Det er bare den type gjeld. Nesten alt er renter, ikke gjeld som sådan, men renter på en helt urealistisk gjeld. Det var ikke en opsjon å ettergi den i småbiter. Det er altså én gjeld, og den er ettergitt. Vi mener at det er fornuftig å gjøre det som vi har gjort med alle andre land som var utsatt for denne skipseksportkampanjen.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:28:30]: Utenriksministeren skal ha ros for å legge vekt på den verdibaserte utenrikspolitikken. Det er viktig at vi ikke slipper taket i den. Samtidig tok han til orde for en kobling mellom norske næringsinteresser og utviklingspolitikk som er kraftigere og sterkere enn jeg har hørt fra noen utenriksminister tidligere. Det er mulig jeg har hørt det fra utviklingsminister Solheim, men ikke fra noen utenriksminister. Jeg vil gjerne høre utenriksministerens refleksjoner om hvordan han vil motvirke faren for at våre nasjonale egeninteresser blir styrende, på tvers av interessene til de land vi samarbeider med.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:29:17]: For det første har representanten Høybråten oppfattet meg riktig. Dette er et klart og tydelig signal.

For det andre vil jeg si at dette er en reell problemstil-

ling som vi tar på alvor, og må ta på alvor. For å si det mest formelle først: Det er klart at midler som rapporteres som ODA-godkjent bistand, selvfølgelig skal gå til det, innenfor de kriterier som gjelder. De skal ikke brukes til næringsfremme som sådan – det er andre penger på andre kapitler. Det må vi være tydelige på alle sammen, ellers blir det en utilsiktet blanding.

Men så vil jeg si at siden jeg faktisk mener at handel er enda viktigere enn bistand, er det f.eks. å legge til rette for handel og investeringer gjennom bistand som kommer alle til nytte, også bra for norsk næringsliv. Hvis vi f.eks. – vi var nettopp inne på Myanmar – har vært i stand til å bidra til en bedre telelovgivning i Myanmar, slik at det går an å få til internasjonal konkurranse på klare vilkår, er ikke jeg lei meg for at Telenor bruker den muligheten som oppstår. Det er to forskjellige ting, men de henger sammen på en måte som jeg mener er høyst forsvarbar.

Trine Skei Grande (V) [11:30:28]: Jeg hadde flere spørsmål i innlegget mitt som jeg egentlig hadde ventet at statsråden skulle svare på. Jeg vil likevel bruke denne replikken til å løfte en av de tingene som jeg syns er viktigst.

Norge har jo en tradisjon for å ha en høy stjerne internasjonalt når det gjelder menneskerettigheter. Samtidig er det sånn at vår fremste institusjon på området, nemlig Norsk senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo, har mistet A-statusen sin som FN-organ. Statssekretær Gry Larsen har sagt at Norge gjerne vil ha en MR-institusjon med A-status, og at departementet er i prosess for å få dette til. Burde ikke departementet ha gjort det litt tidligere og vært litt mer proaktivt, sånn at vi faktisk til enhver tid sørget for at vi hadde en nasjonal MR-institusjon med talerett i de relevante FN-organene?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:31:31]: Jeg vil understreke at dette har ingenting med menneskerettighetstilstanden i Norge å gjøre, det har å gjøre med institusjonens grad av tilknytning til andre offisielle institusjoner, herunder Universitetet i Oslo. Dette har vært en lang debatt, og det er nå en helt konkret prosess, som berører alle interesserte parter – herunder de miljøene som er mest opptatt av menneskerettigheter – for å finne en ny tilkenningsform som gjør at man oppfyller de kriteriene til uavhengighet som har ligget til grunn hele veien. Det mente man jo ved utviklingen av den forrige modellen – som det var bred politisk enighet om for øvrig, og som jeg husker at Venstre engasjerte seg sterkt i den gangen – at vi hadde. Nå har vi altså sett at man må gjøre selve tilknytningen på en annen måte, og det kommer til å skje i rimelig nær framtid.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Laila Gustavsen (A) [11:32:28]: I en uke der pavens varslede abdisering kanskje var den største verdensnyheten, har også Obama holdt sin tale om tilstanden i USA. Der snakket Obama om behovet for bedre våpenkontroll, og han slo også fast at selvstendigjøring av kvinner er hovedveien for å bekjempe fattigdom i verden. Jeg er også veldig glad for at Obama så tydelig i sitt innlegg adresser-

te klimakrisen som en sak som må tas på større alvor i verden. Derfor er det godt å kunne starte dette innlegget med troen på og håpet om en verden som hver eneste dag kan ta et lite skritt framover mot en mer rettferdig, mer fredelig og mer bærekraftig klode.

Vi lever i en verden som har flere mobiltelefoner enn vanntoiletter. Det er et tegn på ubalanse og på at mange fortsatt mangler grunnleggende infrastruktur, rent vann, helsetilbud og trygg mat. Klimakrisen forsterker utfordringene.

Nylig holdt Kinas nye leder, Jinping, sin første utenrikspolitiske tale. Det var interessant. Der slo han fast at Kina kommer til å fortsette å streve etter en fredelig utvikling, men at de aldri vil gi avkall på legitime rettigheter eller sine kjerneinteresser. Det ville heller aldri vi gjøre. I mars skal Jinping utpekes som ny president hvis Folkekongressen vil, noe den nok gjør.

Kina er inne i en sterk økonomisk vekst, men har også store forskjeller internt i landet. Byene vokser raskt, mens bygda fortsatt henger etter. Kina er alt på én gang – en økonomisk smeltedigel, men samtidig et land med store ulikheter internt, et land med gedigne valutaeserver, et land som offensivt sikrer sine interesser over hele kloden. Kina er en global aktør, som utenriksministeren slo fast. Derfor forventer vi også mer av Kina enn noen gang – at Kina skal lede an i klimaarbeidet, at menneskerettighetene respekteres. Vi respekterer fra norsk side Kinas vei ut, og vi ser fram til en bedre dialog enn vi har hatt de siste årene.

I fjor høst opplevde vi branner på tekstilfabrikker i Bangladesh. Det avslørte barnearbeid, det avslørte til dels slavekontrakter i tekstilindustrien. Det ville vært flott hvis vi kunne innført en merkeordning for tekstiler som viser hvor i verden og på hvilken fabrikk et klesplagg – eller en gardin eller et dynetrekk, for den saks skyld – er produsert. Det krever vilje til åpenhet hos tekstilbransjen, og flere og flere går i den retningen.

I Norge fortjener Stormberg ros for sin åpenhet, og jeg må innrømme at i går kveld fikk min drøm om en merkeordning ny næring. For det som nå foregår i EU, er veldig viktig. I går lanserte Kommisjonen et ønske om at EU innfører et regelverk som sikrer at det er åpenhet rundt produsenten av klesplagget. Blir dette gjeldende EU-rett, blir det selvfølgelig også norsk rett, og en seier for alle som kjemper for åpenhet, transparens, bedre arbeidsbetingelser og etisk handel i verden.

I Afghanistan er fortsatt, til tross for svært mye bedre resultater og en nedgang i barnedødeligheten og mødre-dødeligheten på 40 pst. de siste årene, det farligste man kan gjøre, å bli gravid. Flere steder i verden giftes jenter bort i en alder av elleve–tolv år, mens antall tenåringsgraviditeter i Norge er blant de laveste i verden. Til tross for mange gode, synlige resultater rundt kvinnesatsing de siste årene er det fortsatt svært mye å gjøre. Arbeiderpartiet er veldig fornøyd med at utenriksministeren adresserte kvinneperspektivet så tydelig i sin tale.

Verden er grusomt urettferdig. Spørsmålet er hva vi velger å gjøre med det. Kanskje er urettferdigheten og den ujevne fordelingen i verden en av vår tids største sikkerhetspolitiske trusler.

Høglund kritiserte norsk næringslivsrettet bistand. Jeg har bare lyst til på slutten av innlegget å opplyse om at evalueringen av norsk næringsrettet bistand som er gjennomført, viser at den norske støtten til næringsutvikling direkte og indirekte har skapt ca. 110 000 arbeidsplasser i løpet av de 10–15 siste årene. Det er verdt å ta med seg i ly av Høglunds innlegg.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt president-plassen.

Peter N. Myhre (FrP) [11:38:06]: La også meg få takke utenriksministeren for en interessant og innsiktsfull redegjørelse. I Fremskrittspartiet deler vi i hovedsak utenriksministerens vurdering av situasjonen i Afrika når han innrømmer at det er økonomiske reformer og økt politisk stabilitet som har drevet frem den imponerende økonomiske veksten som vi nå ser i flere og flere afrikanske land. Når han også erkjenner at handel er viktigere enn bistand, noe som ble gjentatt nå i replikkunden, innebærer dette i virkeligheten en drabelig kritikk av måten u-hjelpen har vært drevet på de siste 50–60 årene, og en anerkjennelse av Fremskrittspartiets utviklings- og bistandspolitikk. Takk for det!

Det er fint at vi har innvilget de minst utviklede landene tollfrihet, men jeg forstår godt at afrikanere finner det urimelig at når et land tar steget opp og blir et mellominntektsland, så bygger Norge tollbarrierene opp igjen. Nå er tiden inne for også å innvilge mellominntektslandene tollfrihet. La dette være en utfordring til regjeringen.

Utenriksministeren var også inne på situasjonen i Colombia. Landet har i snart 50 år blitt herjet av terrororganisasjonen FARC, som tidvis har kontrollert opptil en tredjedel av landets territorium. FARC lever av kidnapping, utpressing, narkotikahandel, prostitusjon og kvegtyverier.

Når utenriksministeren sier at det er «Colombias regjering og FARC som bærer hovedansvaret for å finne en forhandlet løsning», kan han lett bli misforstått. Vi har å gjøre med en lovlig regjering og en terrororganisasjon – FARC representerer ingen. FARC har ingen konstitusjonelle rettigheter og ingen legitime krav. Norge har slått seg sammen med Cuba for såkalt å forhandle med de såkalte partene. Det gjør ikke saken noe bedre. Cuba er et av de få gjenværende vaskeekte kommunistiske diktaturene med totalt fravær av menneskerettigheter og demokrati, og de er FARC-terroristenes beste venner. Her er regjeringen på feil spor. FARC og Cubas kommunistregime er ikke våre venner. FARC og Cubas kommunistregime står for det stikk motsatte av de verdene og de prinsippene som vi holder høyt.

La meg også føye meg inn i rekken av dem som støtter regjeringens arbeid for en stadig sterkere vektlegging av suverenitetshevdelse og ressursforvaltning i nordområdene, og et stadig tettere norsk-russisk samarbeid her. Hensynet til norske oppgaver i nordområdene må nødvendigvis få konsekvenser for norsk forsvarspolitikk – og har allerede hatt det. Bare for å nevne noe: Luftforsvarets fremtidige F-35 jagerfly vil sammen med imponerende sjøstridskrefter bestående av topp moderne fregatter og korvetter,

Kystvaktens fartøyer og 14 nye NH90-helikoptre – etter hvert som de blir levert – være ypperlige redskaper for å ivareta norske interesser i nordområdene. Her ser vi også at det norske forsvaret i kanskje større og større grad får betydning for norsk dagligdags utenrikspolitikk.

Så noen ord om europapolitikken. EU vil i tiden fremover bare få enda større betydning for norsk eksportindustri, olje og gass inkludert. EØS-avtalen gir oss tilgang til et marked med mer enn en halv milliard forbrukere. Europeiske bilister og gassabonnenter pøser hver eneste dag hundrevis av millioner kroner inn i norsk økonomi. Messteipen av norsk fiskeeksport havner i europeiske magesekker. Derfor blir EØS-avtalen bare mer og mer viktig for norsk økonomi.

Som vi var inne på i replikkrunnen, har Arbeiderpartiet valgt å alliere seg med to politiske partier som begge ønsker å si opp EØS-avtalen – uten å ha et klart alternativ. Det er for meg uforståelig, men det er heldigvis ikke mitt problem. Vi får se hvordan det går ved valget til høsten, men vi har i hvert fall et alternativ til den sittende regjering, et alternativ som består av fire partier som er enige om å videreføre EØS-avtalen.

Dette er den siste generelle utenrikspolitiske debatten i Stortinget i denne perioden. Det er stor grad av enighet, og vi får håpe at det fortsetter også etter stortingsvalget – uansett utfall.

Ivar Kristiansen (H) [11:43:35]: Takk til utenriksministeren for en grundig redegjørelse.

Det som slår meg, er jo at man trenger mer enn én times redegjørelse for å fastslå hva som er det norske engasjement og de norske utenrikspolitiske ambisjonene. Derfor kan det være mulig at det lyder som et paradoks at jeg etterspør enda mer informasjon på noen områder, men la det likevel være tillatt å stille spørsmål ved dette brede, nærmest altomfattende, engasjement. Klarer vi i en verden i omstilling å foreta de nødvendige både politiske og organisatoriske prioriteringer som tiden krever for å være «hands on» på rett sted til rett tid når det er nødvendig?

For et par dager siden besluttet Statoil å presentere det gledelige budskap at oljen fra Skrugard-/Havis-feltet skal ilandføres til Nordkapp. Statoil har samtidig gjennomført sin første LNG-last via den nordlige sjørute til Japan. Vi ser hva som er i ferd med å skje i våre nærområder, i våre nordområder som sådan, med en gigantisk utvikling, i en verden som har en befolkningsøkning som er relativt dramatisk, og som gjør at de virkelige utfordringene går i retning: Hvordan skal verden forsynes med mat? Hvordan skal verden forsynes med energi? Hvordan skal verden forsynes med mineraler?

Det vi vet, er at alle disse tre viktigste faktorene har vi i vårt nærområde. Dette medfører at det er en betydelig internasjonal og også nasjonal interesse for våre nordområder, våre arktiske områder. I en tid med finanskriser ser vi at når det gjelder forsvar, det sikkerhetsmessige, må våre alliansepartnere begrense sine kostnader og utgifter budsjettmessig. Det stiller nødvendigvis styrkede og økte krav til egen deltakelse, egen prioritering og større norsk nærvær i disse områdene som – uavhengig av hva vi selv måtte

ønske å gjøre – vil bli preget av en betydelig meraktivitet i årene som kommer.

Utenriksministeren var så vidt inne på en slags styrket kontakt mellom Norge og Kina. På diplomatisk nivå får vi dette gjengitt i dag i Aftenposten – og dokumentert av den anerkjente Hongkong-professoren Willy Lam, som redegjør for at dette er ren og skjær kinesisk interessepolitikk. Her synes jeg at utenriksministeren kunne tillatt seg å gå utover sin taletid – enda mer enn han gjorde – for å definere om den kinesiske fremrykking i våre arktiske områder er å anse som problemfri.

Når vi ser Kinas fotavtrykk ikke minst på Svalbard, Ny-Ålesund, og ønsket om å bygge satellitt, Kinas splitt-og-hersk-politikk i Danmark, på Grønland, og oppbygging av en gigantambassade i Reykjavik – og som i mye større grad kommer til å få fotfeste på Svalbard for å utvikle Grønland – kan det neppe være å anse som helt problemfritt. Derfor må våre nordområder og den arktiske politikken få en større grad av konsultasjon og oppmerksomhet.

Vi vet at aktiviteten øker dramatisk. Vi ser at næringsaktivitet, deltakelse og bemanning i særdeles krevende klimatiske områder er på plass mer eller mindre før trafikkreglene for politikk er på plass. Vi kommer snart til å se at det er flere tusen individer i virksomhet i våre arktiske områder før navigasjon, før satellittkommunikasjon og før søk og redning er på plass. Dette er et område som krever hele Stortingets oppmerksomhet – først og fremst den utøvende funksjonen via utenriksministeren – for å sørge for at dette får en enda tyngre prioritet.

Sverre Myrli (A) [11:48:46]: Utenriksministeren holdt en svært god og grundig redegjørelse på over én time. Men sjøl med én times taletid er det vel ikke mulig å gå inn i all verdens konflikter og utfordringer. Likevel fokuserer Høyres representanter mest på det utenriksministeren ikke tok opp i redegjørelsen sin. Det har jo blitt slik – nærmest ved hver eneste debatt etter de utenrikspolitiske redegjørelsene – at Høyre er mest opptatt av de temaene som ikke blir tatt opp i redegjørelsen. Etter Sør-Sudans inntreden er det vel 193 land med i FN, og det er klart at det skal til litt taletid hvis utenriksministeren fra Stortingets talerstol skal komme inn på alle verdens land og alle verdens utfordringer.

I dag er det fire uker siden vi her i salen diskuterte det nordiske samarbeidet. Jeg skal ikke gjenta alt jeg sa da, men jeg skal si litt av det samme. Poenget med det er nemlig at nordisk samarbeid må være en del av Norges utenrikspolitikk – og motsatt. Dessverre har det ofte vært slik at vi har diskutert nordisk samarbeid litt på sida av norsk utenrikspolitikk. Sånn kan det ikke være. Vi må snakke om Nordens strategiske betydning i det internasjonale bildet. Norden kan spille en betydning i tenkinga om aksene Europa–Tyskland, i særdeleshett, Østersjøregionen, Norden, Russland – etter min oppfatning en svært viktig akse og en svært viktig tankegang. Jeg er derfor glad for at utenriksministeren stadig trekker fram den nordiske dimensjonen i det utenrikspolitiske bildet.

De siste to ukene har vi på Stortinget hatt besøk av forsvarspolitikere fra både Sverige og Finland. Det har

vært svært interessante besøk, svært interessante møter. Forsvarspolitikken er kanskje det området der det nordiske samarbeidet for tida er mest dynamisk og ekspansivt. Hvem skulle vel for bare noen år sia ha trudd det? Innenfor det nordiske samarbeidet var det jo enighet om at nordisk samarbeid skulle dreie seg om alt annet enn forsvars- og sikkerhetspolitikk. Nå er situasjonen nærmest motsatt. Verden endrer seg, og sannelig endrer det nordiske samarbeidet seg også – svært gledelig.

Både svenskene og finnene som vi hadde på besøk, var opptatt av forholdet mellom nordisk forsvarssamarbeid og NATO. Her må den norske holdninga være krystallklar: Det er ikke noe enten-eller. Norges NATO-medlemskap er urokkelig en av de grunnleggende hovedpilarene i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Samtidig er vi for økt nordisk forsvarssamarbeid, og det samarbeidet blir stadig viktigere i tida som kommer. Europa og Europas NATO-land må i større grad ta ansvar for sitt territoriale forsvar i tida som kommer. For å si det litt billedlig: USA vil ikke lenger betale så mye av kalaset som de tradisjonelt har gjort. Samtidig er NATO endret og har nå snart 30 medlemsland. Da snakker vi sjølsagt om et annet NATO enn da NATO hadde 12 medlemsland. En kan ofte få litt inntrykk av – når vi snakker om NATO – at vi fortsatt snakker om det NATO som vi fikk etablert etter annen verdenskrig. NATO i dag er helt annerledes og vil i åra som kommer, endre seg videre. NATO er sjølsagt viktig – ja, helt avgjørende – for oss. Det er altså ikke noe enten-eller.

Forsvars- og sikkerhetsmessig vil ganske sikkert Sverige, Finland og andre nordiske land bli viktigere for oss enn f.eks. Albania og Bulgaria, sjøl om de to siste landene er medlemmer av NATO og Sverige og Finland ikke er det – og ganske sikkert heller ikke kommer til å bli det. Antakeligvis er det like usannsynlig at de blir NATO-medlemmer, som at Norge blir EU-medlem med det første.

Torkil Åmland (FrP) [11:53:54]: Først av alt vil også jeg få takke utenriksministeren for en grundig, god og interessant redegjørelse om norsk utenrikspolitikk.

Vi lever i en verden med raske endringer og der utviklingen fort kan ta uventede retninger. Det har vi nettopp sett i Mali og i Algerie, med hendelsen der. Det er derfor en krevende oppgave å skulle tolke og forstå det som skjer, og å legge gode strategier for å ivareta Norges interesser i en verden som er i rask endring.

Dette er samtidig en god anledning til å ta opp noen litt prinsipielle spørsmål rundt norsk utenrikspolitikk og retningen på den. Siden den kalde krigen tok slutt rundt 1990, har vi sett en klar dreining i norsk utenrikspolitikk, bort fra – la oss si – den klassiske realistisk baserte politikken, der sikkerhet var kjernen i utenrikspolitikken, og over til en politikk der idealisme og globale utfordringer fikk en mye større plass, og nesten ble kjernefokuset. Engasjementspolitikken, der Norge skulle spille en global rolle innen fred, utvikling og miljø, var en sentral del av dette.

Denne form for politikk utvikler seg ofte. Den kan man for så vidt føre i perioder med lav spenning, og der det også er en viss stabilitet og forutsigbarhet. Da kan den ha en viss berettigelse. Men når tidene skifter fort, når usikkerheten

øker – og spenningen kanskje også øker – er dette en risikabel politikk, fordi den fort neglisjerer det mest grunnleggende i utenrikspolitikken, nemlig sikkerhet, nasjonale interesser og våre egne nærområder. Hvis situasjonen utvikler seg i en mer krevende retning og man fortsetter med en idealistisk politikk, er det en ganske risikabel måte å drive utenrikspolitikk på. Da kan en fort bevege seg over fra idealisme til en mer utopisk politikk, der en mister kontakten med den virkeligheten som bygger seg opp rundt en. Akkurat dette har vi vel fra vår egen historie smertelig fått erfare kan få ganske katastrofale konsekvenser.

Derfor synes jeg det er positive trekk i redegjørelsen fra utenriksministeren. Det er en dreining over til en mer realistisk tilnærming som et grunnleggende prinsipp for utenrikspolitikken, der nærområder, sikkerhet og forsvarspolitikken også får en større plass i utenrikspolitikken.

Dette betyr nok også at man i framtiden må ha et enda – la oss si – mer kritisk blikk på en del av den idealistiske politikken, den engasjementspolitikken, som føres. Det er ikke sikkert vi klarer å drive med alt man her ønsker å gjøre, at det kan bli tøffere prioriteringer med hensyn til hva som er viktig, og hva som ikke er så viktig å gjøre når det gjelder en del av de globale utfordringene og hvilken rolle Norge kan spille.

Over Midtøsten og Nord-Afrika skyller det nå en bølge av revolusjoner. I denne bølgen er det mange ulike retninger og grupperinger, noen av dem gjerne mer ekstreme og totalitære enn de regimene de har vært med på å kjempe imot. Disse landene har liten eller ingen erfaring med demokrati, med rettsstat og med frihet. Vår egen europeiske historie forteller oss at revolusjoner er sårbare og ustabile hendelser som fort kan ta en annen retning enn det som var tenkt – de kan komme ut av kontroll og ende i regimer atskillig verre enn de regimene de var innrettet på å styrte.

Det vi ser i Midtøsten i dag, gir grunn til en viss bekymring og pessimisme. Jeg tror det er en lang vei å gå før mange av disse landene har bygget stabile demokratier. Faren er at denne situasjonen kan destabilisere hele regionen og skape en mer eksplosiv situasjon.

I Nord-Afrika har vi også problemer med svake og ustabile stater som gir terrorgrupper og ekstrembevegelser stort handlingsrom innenfor en del av sine områder. Blant annet var terroren som vi så i Algerie, en konsekvens av dette.

Et av de spørsmålene som ikke ble tatt opp i redegjørelsen, er forholdet til Iran. Iran er en veldig viktig aktør i regionen, med den ekstremisme som spres derfra, og også når det gjelder den israelsk-palestinske konflikten. Jeg ble litt forundret da jeg hørte representanten Snorre Serigstad Valen snakke om at de palestinske rakettene fra Hamas osv. nesten kan forklares ut fra fravær av politiske løsninger. Da må vi nesten minne om at Hamas har torpedert Oslo-avtalen, har sagt nei til anerkjennelse av Israel, har sagt nei til de avtalene som allerede er inngått, og ikke har villet ta avstand fra bruk av terror som virkemiddel. Alt dette er i strid med folkeretten. Jeg er veldig glad for at utenriksministeren i denne saken har vært veldig tydelig på at Israel er i sin fulle rett til å forsvare seg – ut fra den selvforsvarsretten som ligger i folkeretten og i FN-pakten.

Peter Skovholt Gitmark (H) [11:59:10]: Utenriksministeren skal ha ros for i sin voluminøse redegjørelse å ha brukt tid på handel. Jeg er helt enig i den viktige påpekingen som utenriksministeren gjør på side 16 i redegjørelsen:

«Regjeringen ønsker dessuten å få til større synergi mellom utviklingsbistand og norsk næringsliv.»

Som så ofte før i regjeringens utenrikspolitikk er det ikke samsvar mellom ord og handlinger. I inneværende budsjett er det et kutt på 100 mill. kr til næringsutvikling – i en situasjon hvor en nærmest utelukkende har hatt vekst på alle andre poster.

Økt handel gir økt velstand. Høyre har derfor som mål å øke internasjonal handel ved å senke handelshindringer. Åpenhet er viktig for å gi tilgang til markeder og bidra til utvikling ute og hjemme. Likevel er det viktig for Høyre å finne en balanse mellom beskyttelse av egne produkter og åpenhet i handelspolitikken. Derfor har vi ønsket et visst importvern for landbruksprodukter, og i motsetning til regjeringen ønsker vi å bedre balansen. Norske fiskeriinteresser må ikke bli ofret på regjeringens interne stridigheters alter.

Høyre arbeider for å støtte et arbeid for å få et nytt handelsregime i WTO. Et nytt handelsregime vil kunne gi flere fattige land tollfri adgang til det norske markedet på samme vilkår som MUL-landene. Dette vil være viktig fra et utviklingssynspunkt. Norge må bli en pådriver for å bygge ned handelshindringer i internasjonale fora som WTO.

Jeg finner det gledelig at EU og USA nå ser ut til å komme nærmere en handelsavtale, og jeg mener det er viktig at Norge kobles på en slik avtale i regi av EFTA. EFTA er en viktig arena for nye frihandelsavtaler, men det kan ikke være den eneste arenaen for frihandelsavtaler. Norge har – så vidt jeg vet – per nå ingen aktive forhandlinger om bilaterale frihandelsavtaler. Forhandlingene med Colombia og Cuba er lagt på is, og vi har ikke noen forhandlinger med afrikanske land. Det er en unnlattessynd. Norge er tjent med økt handel, og slike avtaler bidrar positivt. Bilaterale handelsavtaler er og vil være viktige redskap for en ny regjering frem til en ny WTO-avtale er på plass.

BRIK, MIST og CIVETS er alle forholdsvis nye begreper. Slike forkortelser høres kanskje morsomme ut, men de bærer bud om en ny virkelighet. De varsler at sterkere fremvoksende økonomier kommer til å bli en viktig del av verden rundt oss. Uten bilaterale investeringsavtaler, såkalte BITs eller BIPs, risikerer vi å bli satt på sidelinjen. Høyre vil være en pådriver for å få flere slike på plass; regjeringen er en sinke.

Bilaterale investeringsavtaler skaper et institusjonelt rammeverk for at kompetent og utviklingsvennlig kapital kan finne veien til fremvoksende økonomier. Det overrasker meg at regjeringen ligger bakpå i denne utviklingen, og at man ikke har signert bilaterale investeringsavtaler med en rekke av de fremvoksende økonomiene.

Norsk representasjon i utlandet er viktig. Våre ambassader bidrar til å fremme interessen for norske varer og tjenester, og de bidrar til at utenlandske aktører finner veien til Norge. Det er en kjensgjerning at selv i vår digitale verden, er menneskelig kontakt viktig i næringslivet. Det er

gledelig å se at Utenriksdepartementet de seneste årene har styrket sitt nærvær i bl.a. Brasil, India, Indonesia, Kina og Russland. Det støtter Høyre, men det har vært en rekke endringer i forkant som er uforståelige. I 2007 la Norge ned viktige konsulater og åpnet «bistandsambassader» – i fravær av et bedre ord. For Høyre er det svært viktig å være til stede der Norge har sterke næringsinteresser, eller hvor det er et betydelig ønske fra norsk næringsliv om nærvær.

De siste 50 årene har vi vært vitne til store og brede velstandskninger i verden. De landene som i størst grad har hatt en positiv utvikling, har fått dette til gjennom en åpnere handel, økt tilgang på nye markeder og utvikling av markedsøkonomi.

Høyre ønsker en åpen handelspolitikk, der fellesskapet av nasjoner samhandler på like vilkår. Historien har vist oss at handel skaper en bedre verden, en verden med mindre konflikt. Det er en riktig vei å gå – også for tiden som ligger foran.

Tore Nordtun (A) [12:04:29]: Jeg vil også takke utenriksministeren for en grundig redegjørelse til Stortinget om det vi ser foran oss, og måten vi skal takle situasjonen på. Min konklusjon er at vi på mange måter lever i en utenrikspolitisk brytningstid. Det tror jeg det er det grunn til å understreke. Det er krevende, for vi opplever nå et taktiske skifte på en rekke områder, og vi ser også hvordan makten flyttes til økonomier som er i ulage, der det er kulturelle og samfunnsmessige motsetninger, og der samfunn vever seg sammen. Dette krever holdninger fra vår side, og det krever også svar.

Jeg er også veldig glad for at utenriksministeren gikk sterkt inn på både menneskerettighetsfaktorer og minoritetsgrupper rundt om – det er det viktig å fokusere maksimalt på nå. Ekstremisme og antisemittisme tror jeg også vi må gå enda dypere inn i, og både vi personlig og nasjonen må vise holdninger til disse tingene. Det er trussel om vold, det er trussel om terror, høyreekstremismen vokser fram i Europa og andre steder – alle disse tingene må vi ta sterk avstand fra. Vi må vise motstand mot dette i alle former, og vi må vise holdninger til dette gjennom ord og handling. Svaret er menneskelighet, men det er også måten vi viser hvilke verdier vi står for på.

Jeg ble litt forundret over at noen fra opposisjonen har reist litt kritikk mot omtalen av nordområdene. Jeg vil bare minne om at denne regjeringen har satt nordområdene opp på sin agenda som det viktigste. Jeg vil også understreke at den forrige regjeringen – Bondevik-regjeringen – hadde nordområdene som ett av flere. Vi må fortsatt vise at vi tar ansvar, også i våre nærområder – det gjør vi – og vi må også vise at vi har kapasitet og vilje til å håndtere vår suverenitet i norske områder og utøve vår myndighet der vi har jurisdiksjon. Vi må motvirke inntrykket av Arktis som et område for rivalisering og strid. Det er veldig viktig for oss at vi opptrer ordentlig i disse områdene. Derfor må vi arbeide systematisk for å få på plass en omforent forståelse for de fundamentale spillereglene, og vi må vise et konstruktivt samarbeid. Det gjør vi i aller høyeste grad nå gjennom Arktisk råd, der vi viser et godt samarbeid. Vi må bruke de mulighetene vi har i et slikt forum. Vi må også løfte

mye høyere opp miljø og klima og hvordan vi forvalter de verdiene framover i disse områdene. Jeg viser også her til redegjørelsen, der utenriksministeren gikk inn på de økte midlene vi nå setter inn på disse områdene, med bl.a. klimaforskning og Framsenteret i Tromsø. Vi har ting å vise til både når det gjelder samarbeid med Russland, torskekvoter, og at vi får opp disse store kvotene våre i området og kan forvalte dem på en skikkelig måte.

Det er alarmerende å se de store klimaendringene i området. Vi ser historien med polisen, polhavet, målingene som startet i 1979, og hva som er resultatet i dag. Her må vi se framover så ikke drivhuseffekten slår oss helt ut.

Jeg er veldig glad for at utenriksministeren også understreket at vi i løpet av den formannskapsperioden vi nå går inn i, legger fram en klimahandlingsplan for denne utviklingen vi ser, og at det skal skje på en skikkelig, miljøvennlig og ordentlig måte i dette området. Det tror jeg er særdeles viktig. Det er ikke bare snakk om oljevernberedskap, men hvordan vi forvalter de verdiene som ligger i disse områdene. Det er kunnskap, kunnskapsoppbygging og verdiskaping som er viktig.

Vi ser også at andre nasjoner nå har et stort blikk på nordområdene og hva som skjer der. Det forskningen viser, er at det er meget store energiressurser som ligger i området. Vi vet at vi har en opptrapping på energisiden, en forventet økning på 30 pst. i energiekporten vår, og at denne store stigningen er forventet også i 30 år framover. Det er nettopp derfor vi må ha langsiktighet og helhet i det globale perspektivet også når vi skal forvalte våre ressurser.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [12:09:53]: La meg også starte med å takke utenriksministeren for en svært god redegjørelse, både når det gjelder bredde og innhold, og når det gjelder påpekning av utfordringer og muligheter, og jeg må si at det står ikke noe tilbake for hans forgjenger. Kanskje tvert imot: De skoene fyller vår nåværende utenriksministeren minst på samme måte som sin forgjenger, og kanskje med enda mer «folkelighet», hvis en kan bruke det begrepet. Jeg synes det er bra at man har denne typen drøftinger, for det utfordrer oss på de mulighetene vi har – og på en del utfordringer som andre har.

Etter å ha vært på Stortinget i en del år, har jeg hatt gleden av å reise rundt og besøke andre land, og det er to land som har gjort særdeles stort inntrykk på meg. Det ene er Afghanistan. Å reise til Afghanistan er som å reise til en annen dimensjon, hvor det handler om å overleve fra dag til dag, ta vare på familien din, se om du har mulighet til å få ungene dine inn på skole. I sin hverdag står de overfor problemstillinger som vi andre ikke kjenner oss igjen i.

Et annet land, som på mange måter er på nivå med Afghanistan, er Laos, et land jeg også har hatt gleden av å besøke. Laos har på mange måter de samme utfordringene, men det som fascinerte meg da vi var der, var den livsgleden de hadde. De har en livsglede og et samhold som jeg tror dessverre vi – i vår velstand og kredittkortiver – har forlatt, fordi vi trenger det ikke, vi drar oss ut av knipa når det står på. Og det gjør noe med oss.

Derfor synes jeg det er litt trist å se at så få er med i denne debatten som er så viktig, for den sier noe om hvil-

ken mentalitet vi har, den sier en del om holdningene våre. Vi er på mange måter en Bør Børson-nasjon, som har trukket gullkortet og fått inn gullrekka – ikke bare én gang, men gang på gang – og når vi diskuterer begrensninger og muligheter, gjør vi det ut fra et helt annet perspektiv enn mange andre. Jeg tenker at dette skal være en vekker når vi står her og diskuterer hvordan vi ser på ting videre. Når vi diskuterer problemer med veistandard, barnehageplasser og slike ting, så er det altså andre – med all mulig respekt – som sliter vesentlig mer enn oss. Og når vi kritiserer matvareutvalget på Rimi og Rema: Det er andre som har større utfordringer enn dette. Så det er, apropos, greit å tenke seg om litt – hvor man er hen, og hvor man vil hen.

Så synes jeg, for å gå litt videre, det er bra at man her også har fokusert på FN. Jeg oppfatter at regjeringen er veldig tydelig på at FN er primærverktøyet når det gjelder å gjøre ting på en best mulig måte. Sånn sett kan man kanskje si at FN er det minst dårlige ved det beste vi har per i dag. Samtidig er det vel et faktum at også FN sliter. Syria, som utenriksministeren kom nøye inn på, viser jo nettopp det, at selv det beste vi har, ikke bestandig virker. Hva gjør vi da? Skal vi stilltiende si at vi har prøvd, vi har gjort så godt vi kan, men beklager – ingen vil høre på oss? Dette skjer fordi ulike stormaktsinteresser på en måte nøytraliserer hverandre, og den store taperen blir da Syrias befolkning. Kan vi se på det? Eller kan vi gjemme oss bak at det skal komme økte bevilgninger? Det som er viktig, er i hvert fall at vi ser på alternative kommunikasjonskorridorer og fokuserer på mulighetene til å bistå den syriske befolkningen på alle mulige måter, for de har fortjent bedre enn den situasjonen de står i nå. Også vi har jo vært utsatt for ting der vi har vært avhengige av hjelp fra andre, og vi har fått det, og vi kom oss ut av det.

Det har vært snakk om nordområdene, og jeg håper jeg misforsto min kollega herr Nordtun: Jeg håper ikke at han har en bekymring for nordområdene, for dem skal vi ta vare på, det skal det ikke være tvil om. Jeg ser at utenriksministeren også beskriver den satsingen som man har gjort, men det jeg savner i den satsingen, er «edruelighet», for å bruke et slikt uttrykk. Det er riktig at det er gjort store investeringer, men man er jo bekymret når store deler av de investeringene ligger ved land et eller annet sted, ligger på verksted et eller annet sted, og ikke er til stede.

Vår nåværende utenriksminister har også bekledd en annen posisjon i regjeringen, så han kan ganske mye om Forsvaret og Forsvarets rolle. Jeg tilhører dem som synes det er en tragisk historie at Kystvakten vår, at fregattene våre, fortsatt ikke har fått helikoptrene på plass. Det har noe med rekkevidde, med muligheter, med suverenitetshevdelsen å gjøre. Jeg har bestandig trodd at det var slik at når en nasjon signerte en kontrakt med en leverandør, så forpliktet det, men når det gjelder NH Industries' evne til følge opp kontrakten sin med Norge, er dette et tragisk eksempel på en eller annen form for dårlig håndverk – ikke nødvendigvis politisk, men fra leverandørsiden. Og det gjør noe med mulighetene. For når vi utstyret Kystvakten med det verktøyet som de har bedt om, fordi det skal gjøre dem i stand til å gjøre jobben sin, og de ikke får det, rammer det selvfølgelig den kvaliteten Kystvakten ønsker å stå

for. Selv om den norske Kystvakten er unik og gjør en fantastisk jobb, ville de ha gjort jobben enda bedre hvis de hadde hatt det verktøyet som Stortinget har tiltenkt dem.

Steinar Gullvåg (A) [12:15:15]: Jeg har med tilfredshet merket meg at utenriksministeren i sin redegjørelse understreker utenrikspolitikkenes næringspolitiske betydning. Konkret betyr det at det nå er en prioritert oppgave for norsk utenrikstjeneste å betjene norske næringsinteresser i utlandet, ikke bare fordi vi er helt avhengige av å ha et næringsliv som skaper verdier, og som er i stand til å hevde seg i et internasjonalt marked, men også fordi norsk næringsliv kan og bør bidra til en positiv utvikling i andre deler av verden.

Utenriksministeren la naturlig nok vekt på de voksende økonomiene i Asia i sin redegjørelse, og faktisk er det slik at veksten i det asiatiske markedet langt på vei kompenserer svikten i markedene i Europa og USA. Norsk næringslivs suksess er i økende grad avhengig av at vi kan tilby varer og tjenester som etterspørres i det asiatiske markedet.

Globaliseringen og internasjonaliseringen av norsk næringsliv understreker betydningen av handelspolitikken, som lenge var et underkjent område i norsk utenrikspolitikk. Desto mer gledelig er det at utenriksministeren og handels- og næringsministerens forener krefter med øvrige departement i den gode hensikt å koordinere innsatsen for å markedsføre Norge i utlandet.

I en slik sammenheng kan det være grunn til å trekke fram EFTA-samarbeidet. Gjennom EFTA har Norge 24 frihandelsavtaler med 33 land. I øyeblikket forhandler vi med land i Sentral-Amerika, India, Indonesia, Malaysia, Russland, og med det også Hviterussland og Kasakhstan, Vietnam, Algerie og Bosnia-Hercegovina. Frihandelsavtaler er ikke i ett og alt enkle og ukontroversielle. Det er nok å nevne Hviterussland og Colombia i så henseende. Men avtalene gir rammer for handelssamarbeidet mellom deltagende land, og er dermed også basis for økonomisk og kulturelt samkvem landene imellom. EFTAs oppgave har i stor grad vært å speile EU, slik at vårt næringsliv gis samme rammebetingelser som næringslivet i EU-landene. Noen ganger ligger EFTA i forkant av EU, og andre ganger ikke.

Som flere før meg i denne debatten har jeg med interesse notert meg at EU og USA nå snakker frihandel. Uten at jeg tror at en avtale er nær forestående, er det grunn til å følge disse samtalene med våkne øyne, for det betyr at verken USA eller EU nå betrakter de landbrukspolitiske motsetningene som uoverstigelige hinder.

La meg i samme forbindelse understreke at liberaliseringen av verdenshandelen må og bør ha sine begrensninger. Gjennom frihandelsavtaler med andre land har vi fra norsk side både hevdet og stilt krav til demokratiutvikling og faglige rettigheter, og som en av de største og viktigste bidragsyterne til ILOs arbeid er det bare rett og rimelig at vi slår et slag for anstendig arbeidsliv verden over. Vi ser og erfarer i økende grad at arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår er blitt et konkurranseelement i internasjonal handel, noe som særlig gjelder grenseoverskridende handel med tjenester. Vel kan det enkelte land i noen grad beskytte

egne arbeidstakere mot denne typen konkurranse. I Norge har vi eksempelvis gjort dette gjennom omfattende tiltak mot sosial dumping. Imidlertid understreker dette behovet for et bedre internasjonalt regelverk på dette området. Jeg er derfor tilfreds med at ESA har skrinlagt konflikten mellom ILO og EUs regelverk for offentlige kontrakter, men det fjerner ikke inntrykket av at arbeidstakernes rettigheter dessverre er blitt en salderingspost i utviklingen av EUs indre marked.

Som utenforland deltar vi ikke i beslutningsprosessen i EU, men nettopp fordi arbeidslivsområdet er en del av EØS-avtalen – jeg ber Fremskrittspartiet merke seg det – gir det oss en viss innflytelse. Derfor er det så viktig at vi forener krefter med dem som arbeider for å bedre arbeidstakernes rettigheter i vår del av verden – som motstykke til en uhemmet grenseoverskridende konkurranse som ikke skaper, men flytter arbeidsplasser, og som over tid forringer arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår.

Håkon Haugli (A) [12:20:28]: Jeg vil først takke utenriksministeren for at han i redegjørelsen og i sitt innlegg i dag tok opp den urovekkende utviklingen på menneskerettighetsområdet i Europa. Det er riktig at bildet er sammensatt, men det kan ikke være tvil om at vi nå er vitne til historiske tilbakeslag, bl.a. i kampen mot ekstremisme og fremmedfiendtlighet, når det gjelder minoriteter og deres rettigheter, og i forsvaret av sentrale rettigheter som ytringsfriheten.

Dette innlegget er en bekymringsmelding. Jeg er blant stortingsrepresentantene som får delta i arbeidet i Europarådets parlamentarikerforsamling. Kjernen i rådets arbeid er å fremme demokrati, rettsstat og menneskerettigheter. I mange medlemsland er disse verdiene under angrep. Vi behøver ikke se lenger enn til vårt naboland Russland.

Den 25. januar støttet det russiske parlamentet nesten enstemmig et lovforslag som forbyr nøytral eller positiv omtale av homofile. Forslaget må vedtas ytterligere to ganger før det blir lov, men det er grunn til å frykte at det vil skje. Nøytrale utsagn av typen «det finnes mennesker som forelsker seg i en av samme kjønn» vil kunne straffes med bøter på opptil 500 000 rubler, rundt 90 000 norske kroner. Lignende lover er allerede blitt vedtatt i flere russiske regioner, bl.a. St. Petersburg. Der er det allerede foretatt arrestasjoner på lignende grunnlag.

Amnesty International har dokumentert en gradvis innskrenking av ytringsfriheten i Russland. Arrestasjonen av Pussy Riot er ett eksempel. Et annet er at arrangører av filmfestivaler og andre offentlige arrangementer av og for LHBT-personer har blitt angrepet av voldelige demonstranter uten å få nødvendig beskyttelse av politiet, samtidig som det ikke gis tillatelse til å gjennomføre fredelige demonstrasjoner for å forsvare LHBT-rettigheter.

Det er uvisst hvordan den nye loven vil praktiseres, for den er upresis i sin ordlyd. Men i sin ytterste konsekvens kan det resultere i at det ikke lenger er lov å omtale homofi på noe offentlig sted i Russland. Lignende lovforslag ligger til behandling i Ukrainas nasjonalforsamling, og i Moldova er slike lover vedtatt på regionalt nivå og senere erklært ukonstitusjonelle.

Også i andre europeiske land foregår det diskusjoner om LHBT-personer, som gir ubehagelige assosiasjoner til 1930- og 1940-tallet. Enkelte politiske partier og enkelte politikere spiller på fordommer mot homofile for å få oppslutning. I Ungarn snakker det høyreekstreme partiet Jobbik om «avvikere», i Georgia og Albania har ledende politikere erklært homofili som «uønsket». Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg slo i saken Aleksejev mot Russland fast at det ikke finnes noe grunnlag for å hevde at åpen debatt påvirker barn negativt. Og likevel: En slik argumentasjon brukes i så ulike land som Litauen, Moldova, Russland, Ungarn og Ukraina. Og mens det i Ungarn er høyreekstreme som er mest aktive i kampen mot menneskerettigheter for homofile, er det en allianse av den ortodokse kirken og kommunistpartiet som framstår som mest negativ i Moldova.

Vi har lagt bak oss to tiår med kontinuerlige framskritt og økt respekt for LHBT-personer i Europa. Denne utviklingen fortsetter mange steder. Det ser ut til at det er flertall både i Storbritannia og i Frankrike for kjønnsnøytrale ekteskapslover. Samtidig ser vi at trenden er brutt. I flere land er grunnleggende rettigheter under angrep. I et Europa med økonomiske vanskeligheter og økte sosiale spenninger er minoritetsgrupper utsatte. Europarådets forrige menneskerettighetskommissær, Thomas Hammarberg, har dokumentert omfattende menneskerettighetsbrudd mot LHBT-personer i Europa. Hans rapport levner ingen tvil: Som gruppe er LHBT-personer særlig utsatt. En gruppe som historisk er latterliggjort, stigmatisert, usynliggjort og forfulgt, opplever nå nye tilbakeslag, og tilbakeslagene er reelle.

Lovforslagene i Russland og Ukraina er åpne angrep på ytrings-, forsamlings- og organisasjonsfriheten, selve grunnplanken i alt annet rettighetsarbeid. Det handler altså ikke om det vi kan kalle homorettigheter, som rett til ekteskap, familie og vern fra diskriminering, men om å få beholde grunnleggende menneskerettigheter som retten til å ytre seg.

Jeg vet at utenriksministeren er opptatt av dette temaet, og jeg vil benytte anledningen til å takke for det. Jeg vil samtidig komme med en oppfordring. I dialogen om disse emnene må vi være enda tydeligere på at det dreier seg om grunnleggende frihet, som likhet for loven og rett til politisk deltakelse, ikke om rettigheter for seksuelle minoriteter – at det handler om grunnleggende menneskerettigheter for alle, ikke om særrettigheter for noen få.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:25:43]: Jeg vil først få lov til å kvittere for hyggelig innlegg med gode ord fra representanten Ellingsen, og ikke minst si at det hørtes ut som et slags ekko av Dag Hammarskjöld, som minte oss om at FN ikke ble skapt for å ta oss til himmelen, men for å beskytte oss fra helvete. Det er vel fortsatt et utsagn som står ved lag.

Det ble også gitt uttrykk for et engasjement for folk mange steder i verden. Siden Laos ble nevnt, har jeg lyst til å nevne at det er et av de landene vi styrker samarbeidet med gjennom vår økte fokusering på ASEAN-regionen, og at vi både styrker bilaterale relasjoner og relasjonen til or-

ganisasjonen ASEAN for å støtte opp om institusjonsbygging som også innebærer fremme av demokrati og fredelige forhold mellom land i Asia. Så det er godt eksempel på det.

Jeg har også lyst til å bruke anledningen til å si om utviklingen i Europa, som flere har vært inne på – særlig det østlige Europa – at jeg for det første fullt ut deler bekymringen for det som skjer i Ukraina, som Eriksen Søreide har tatt opp tidligere i dag. Det at EFTA har en avtale som EU ikke har, har rett og slett å gjøre med at EFTA framforhandlet sin avtale tidligere. Mye av den negative utviklingen har jo skjedd senere, og derfor er det en viss logikk i at EU setter på vent noe som EFTA tidligere var ferdig med.

Men vi har et stort engasjement for Ukraina. Vi bruker anslagsvis 40 mill. kr i tiltak for å fremme menneskerettigheter og demokrati der. Jeg tror det er viktig å forstå at den delen av Europa nå er midt oppe i et geopolitisk drama som man grovt sett kan si er mellom øst og vest. Der går Ukraina i motsatt retning av den vi har ønsket. Når det gjelder Georgia, forsøker vi aktivt å arbeide for at Georgia holder seg på den kursen de lenge har vært. Der er jeg for så vidt optimistisk, men vi har tatt opp de samme spørsmålene som her ble nevnt.

Om siden Aserbajdsjan er framme, har jeg lyst til å si to ting jeg mener det er viktig å si om Aserbajdsjan. Det ene er at det er meget langt igjen til de oppfyller sine egne forpliktelser når det gjelder OSSE og Europarådets menneskerettighetskrav. Det har jeg hatt mulighet til å si til president Alijev ved flere anledninger, og det må vi forbli tydelige på. Også der er det lover på gang som vi er skeptiske til, og det sier vi fra om. Samtidig er det et land som har markert at de ikke ønsker å inngå i denne nye eurasiske unionen, men i geopolitisk forstand se vestover og bl.a. knytte sine handelspolitiske og energipolitiske relasjoner mot vest. Det tror jeg er bra. Derfor må man altså ha en sammensatt forståelse av et land som Aserbajdsjan. De uttalelsene som ble referert i Dagens Næringsliv, har nok i noen grad også vært en påminnelse om at man skal være forsiktig med ironi i omgang med journalister, men det er ingen tvil om at det er riktig å forstå helheten i dette.

Så vil jeg sterkt understreke til Hauglis viktige innlegg at vi deler den bekymringen fullt ut. Det gjelder trusselen mot menneskerettigheter for alle mennesker, men det er et poeng også å trekke fram f.eks. seksuelle minoriteter for å presisere nettopp det. Jeg inviterer alle som er opptatt av å bekjempe antisemittisme, noe jeg er veldig engasjert i, til også å engasjere seg for situasjonen for romfolk, for andre minoriteter og for seksuelle minoriteter. Vi ser at det er nye allianser mellom sterkt konservative miljøer med både kristen og muslimsk bakgrunn som finner hverandre, i den – utenfra sett – underligste allianse, men som har som formål å slå tilbake mot framskritt som vi har hatt på den fronten. Det er det viktig å stå opp mot, og der tillater jeg meg å si at Norge nok i stor grad ligger i front.

Så til Skovholt Gitmarks poenger om handelspolitikk. Jeg har en fundamental tro på handel som noe som er bra. Det gjør i det lange løp alle land rikere, og det er bra for en global konkurranse å tilrettelegge for det. Jeg er mye mer opptatt av multilaterale handelsregimer enn av bilaterale.

Jeg mener vi skal ta vare på EØS, og vi skal fremme WTO. Det jeg kan annonsere nå, som vel er nytt, er at regjeringen kommer til å inngå i det arbeidet som skjer i WTO, og, mens vi venter på framgang i Doha-runden, gå inn for såkalte plurilaterale avtaler med de land som vil gå lenger. Det er ikke en ideell situasjon, men bedre enn alternativet ingen framgang. Det er vårt hovedspor på den fronten.

Det er riktig at man kan finne en budsjettpost som het «næringsfremme», som er gått ned. Men de pengene er overført til Norfund. Styrkingen av Norfund er større enn posten «næringsfremme», så her har vi satt handling bak ord, også på den delen av UD's budsjett.

Morten Høglund (FrP) [12:30:55]: Jeg har bare noen få kommentarer når det gjelder ting som er blitt sagt i debatten.

Representanten Valen fra SV var innom Fremskrittspartiet. Han mente vi skulle ha sagt at vi ønsker omfattende norsk militær makt i Mali. Det er ikke et korrekt sitat. Vi har sagt hele tiden at vi ønsket at Norge skulle bidra på en relevant måte i Mali. Ordet «omfattende» gir et helt annet inntrykk av det vi har sagt.

Representanten Gustavsen ga et inntrykk av at vi ikke var tilhenger av norsk næringsbistand og kobling mellom norsk næringsliv og utvikling. Hun mente at vi ikke ser gevinsten av det. Vi ser gevinsten av det. Vi vet at det kan være effektivt. Jeg tok til og med til orde for at det burde fortsette.

Høybråten hadde en veldig viktig formulering da han snakket om å motarbeide ekstremisme i alle dens former. Det var litt av det samme utenriksministeren var inne på nå avslutningsvis. Haugli hadde et særdeles godt innlegg om dette og de bekymringsfulle trekk vi ser i deler av Europa. Vi deler den bekymringen. Den er alvorlig. Den gir et signal om noe mer, for enkelte grupper plukkes ut én gang, andre grupper en annen gang. Man ser også allianser – vi ser det bl.a. i FN's menneskerettighetsråd. Vi ser det andre steder. Jeg tillot meg en gang, så naiv jeg var, å ta opp homofiles rettigheter i Saudi-Arabia. Det var kanskje å være litt vel foroverlent. Jeg fikk til svar at den type seksuell legning ikke eksisterte i landet. Det var i grunnen ikke noe grunnlag for en parlamentariker fra Norge å ta opp slike spørsmål. Jeg håper jo at man aldri, aldri kommer i en slik situasjon i land nærmere oss. Men det er veldig bekymringsfullt. Jeg tror vi må ansvarliggjøre politikere og være tydelige, som representanten Haugli og andre er, i Europarådet, i OSSE og i alle våre møter med myndighetspersoner fra disse statene.

Øyvind Håbrekke (KrF) [12:33:53]: Siden jeg først har ordet, vil jeg også knytte en liten kommentar til representanten Haugli's innlegg om utviklingen av situasjonen for LHBT-befolkningen, spesielt i Øst-Europa og i vårt nabolag. Jeg er glad for at utenriksministeren tok opp tråden og tar de utfordringene på det største alvor. Det burde heller ikke være nødvendig å appellere til ulike allianser i grupperinger som kjemper for det ene eller det andre, fordi det hele veien er snakk om kamp mot diskriminering og kamp for menneskerettigheter. Det begrunner alle de

kampene, enten det gjelder romfolk, antisemittisme eller LHBT, som utenriksministeren nevnte.

Generelt sett kan vi si at det er for lite oppmerksomhet om den utviklingen vi nå ser i Øst-Europa knyttet til behandlingen av homofile. Med tanke på den nærheten vi har, i og med at dette faktisk er våre nære samarbeidspartnere på mange arenaer og i vårt eget nabolag, er det for dumt at det må arrangeres fotball-EM og den slags arrangementer for at vi skal få et lite innblikk i hva som rører seg der mot de grupperingene.

Jeg hadde lyst til å si det først, men jeg tok ordet for å snakke om utviklingen i Myanmar. Det er gjerne slik med utenriksministerens redegjørelse til Stortinget at man fra år til år kan følge Norges forhold til de ulike regionene og landene som omtales. Med en skrittvis tilnærming i redegjørelsene fra år til år er det en liten justering, et lite knepp hit eller dit, i endringene. Men akkurat når det gjelder Myanmar, er det ganske spesielt. Hvis vi for bare tre år siden hadde visst om situasjonen i dag, ville vi vel ha sagt at det var et av de beste scenariene som det i det hele tatt var mulig å fantasere om – og det for bare tre år siden. Det har også utenriksministeren understreket veldig tydelig i sin redegjørelse.

Jeg ser likevel et behov for å supplere utenriksministeren når det gjelder gjenstående utfordringer i Myanmar. Det har vært en veldig positiv utvikling, også i demokratisk retning. Men Myanmar har fortsatt ikke et folkevalgt parlament i demokratisk forstand. Det er fortsatt stor usikkerhet om de framtidige rammebetingelsene med hensyn til mediepolitikk og ytringsfrihet. Man har fortsatt ikke en demokratisk grunnlov, og man har fortsatt ikke konstitusjonell, folkevalgt styring over de militære kreftene. De lever sitt eget liv. Det er et enormt behov for å bygge en økonomisk utvikling. Det var ett av punktene utenriksministeren berørte, som omfatter hele befolkningen – å få slutt på den enorme todelingen av samfunnet: de militære og deres venner, med de privilegiene de har, og resten av befolkningen.

Så er spørsmålet: Hvordan forholder vi oss til det i dag? Utenriksministeren sammenlikner jo Myanmar's stilling i dag med andre land i regionen. Jeg hørte at han sa på NRK samme kveld som redegjørelsen fant sted, at man for lengst har passert «the point of no return». Ja, det er mulig, det. Men det som er spesielt med Myanmar, er at Myanmar akkurat nå er inne i en rivende utvikling. Det er en dynamikk der som foregår akkurat nå. Derfor har vi en historisk mulighet til å bidra til å forme det framtidige Myanmar – i dag. Når vi ser på de andre landene i samme region, har man også der hatt den slags omveltninger en gang iblant, men så sementeres det igjen til et slags jerngrep. De herskende krefter stopper på en måte utviklingen på ett eller annet punkt. Så kampen for et fritt Myanmar, med demokrati og rettferdighet for landets 55 millioner innbyggere, foregår akkurat nå. Derfor vil jeg henstille til utenriksministeren og regjeringen at man stiller krav om videre utvikling, for det er akkurat nå dette avgjøres, før det nye systemet og de nye strukturene settes på nytt. Man bør nå stille betingelser og utnytte virkemidlene man har – enten det er gjeld eller sanksjoner

som midlertidig er lagt på is – for å drive fram en videre utvikling.

Svein Roald Hansen (A) [12:39:15]: Denne debatten har bekreftet den brede oppslutning som det er om den politiske linjen som utenriksministeren trakk opp i sin redegjørelse. Det er bra. De forbehold som er anmeldt, skal vi ikke overse. Men de er tross alt i margen av den brede enighet. Jeg er særlig glad for den brede støtten som er kommet til uttrykk til arbeidet for menneskerettigheter, beskyttelse av minoriteter og arbeidet mot diskriminering og forfølgelse. Krisen i Europa har jo ført til at dette uhyret igjen har reist hodet, også her. Her har vi heldigvis et institusjonelt rammeverk som er viktig i kampen mot disse kreftene – Europarådet, OSSE og EU-samarbeidet. Det er viktige institusjoner, som også representanten Håkon Haugli refererte til – arbeidet i Europarådet. Jeg synes det er veldig bra at Stortingets medlemmer i disse ulike internasjonale parlamentarikerorganisasjonene også deltar og bringer debatten derfra inn i utenriksdebatten.

Det har også skjedd noe annet i EU-samarbeidet som er viktig for å bygge ut og befeste demokratiet i hele Europa, nemlig på Balkan. Da jeg var på møtet med lederne for europautvalgene i EU-landene i Dublin nylig, hvor Norge fikk være observatør, satt jeg på observatørbenken sammen med representanter fra Serbia, Makedonia og Montenegro. Det er gitt uttrykk for at disse landene er på vei inn. Noen har begynt forhandlinger, andre står i startgropen. Fra før er Slovenia tatt opp som medlem, og til sommeren kommer Kroatia inn som medlem. Da blir det siste hjørnet av Europa integrert i det europeiske samarbeid. Dette var også en del av Nobelkomiteens begrunnelse for å tildele EU fredsprisen i fjor. Vi leser nå om daglig økende kontakt og samarbeid mellom Beograd og Kosovo, tross uenigheten om status. Dette er også et resultat av Serbias ønske om å integreres i EU-samarbeidet.

Så noen kommentarer: Representanten Morten Høglund uttrykte glede over det som lå i redegjørelsen om viktigheten av handel og næringsliv og å koble næringsutvikling på utviklingsbistand. Det var ikke så naturlig for en del år siden, sa Høglund. Da tror jeg vi skal gå noen flere år tilbake. Jeg mener at det under denne regjeringen faktisk er gjort veldig mye for å bringe næringslivstenkningen, veksttenkningen, inn i utviklingssamarbeidet. Vi har hatt stortingsmeldingen om næringslivets samfunnsansvar i en globalisert verden: Klima, konflikt og kapital. Norsk utviklingspolitikk i et endret handlingsrom. Vi har hatt stor satsing på Norfund og energiutvikling i land.

Jeg mener vi har fornyet og skal fortsette å fornye utviklingspolitikken – mer investeringsdrevet, hvor investeringer utvides fra viktige innsatser for utdanning og helse til energi og ressursforvaltning, olje for utvikling er et viktig grep, og matvaresikkerhet. Frihandelsavtaler har vært berørt. EUs og USAs forhandlinger blir en utfordring for EFTA. Det må vi diskutere og se om vi kan komme i gang med, vi også. Det er også i EFTA diskutert å starte frihandelsavtaler med flere land i Afrika sør for Sahara, hvor det er en sterk økonomisk utvikling.

Ivar Kristiansen reiste spørsmålet om vi engasjerer oss

for mange steder, og om vi har kapasitet til det. Der hørte jeg noe man sjelden hører i disse dager, nemlig et lite ekko fra gammelt av: bekymring fra Høyre om staten strekker seg for mye ut. Men det var kanskje mer et retorisk grep.

Så uttrykte han bekymring over Kinas interesse i Arktis – er det problemfritt, var spørsmålet han reiste. Vi skal aldri være naive i forhold til andre land, verken små eller store naboland, men ønsker vi et Kina som oppfører seg – skal vi kalle det – normalt, må vi også behandle det som et normalt land. Det tror jeg er viktig.

Så til slutt Ellingsens refleksjon over våre problemer i lys av de erfaringer vi gjør oss når vi besøker andre land. Det tror jeg vi kan dele alle sammen. Det blir spennende å høre om det kan føre til litt mer lavmæltet når det gjelder den norske klagingen, også her i salen.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:44:31]: Jeg vil også takke for en meget god debatt og igjen si, som også representanten Svein Roald Hansen nettopp sa, at det er meget bred enighet om hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk. De uenigheter som måtte være, er bare der for å gjøre den enda tydeligere og enda bedre, tror jeg. Dette er bra for oss alle i det lange løp.

Jeg opplever at det er en erkjennelse av at vi må forstå en verden i grunnleggende endring, at vi må tilpasse virkemiddelapparatet vårt – generelt og for min del Utenriksdepartementet – til det, at vi skal drive aktivt fremme av norske interesser, herunder næringsinteresser, at vi skal ha en verdibasert utenrikspolitikk og stå opp for våre prinsipper, verdier og normer både i tradisjonelle og i nye fora og formater. Det er veldig bra.

Jeg hadde lyst til å komme med et par kommentarer til Torkil Åmlands innlegg om hvorvidt dette nå er en mer realpolitisk analyse, og at utopismen nå er forlatt. Jeg vil understreke at jeg opplever at i hele denne regjeringens periode, siden 2005, har vi snakket om interesser. Vi har snakket om en realistisk forståelse av verden. Jeg tror man kommer mye lenger hvis man legger til grunn at ting er som de er, og at maktforhold er som de er, og har de konsekvenser de har. Men det er ingen motsetning mellom det og det å være engasjert, det er faktisk tvert imot. Vi fremmer våre interesser med å være engasjert. Vi fremmer våre interesser ved at land og aktører vi er opptatt av av andre grunner, er interessert i de samme områdene som oss. Enhver norsk utenriksministers – uansett farge og bakgrunn – møte med enten det er EU eller USA, vil i stor grad dreie seg om Norges engasjementer i steder som Colombia, Myanmar, Midtøsten, Afghanistan osv. Dette er et kjent fenomen, og jeg vil gi litt honnør til en av mine forgjengere, Jan Petersen, som kom til den erkjennelse, og så sto fram med det og sa at hans tro på at det nå var nær-områdene som gjaldt, kom fort i relieff når de store der ute først og fremst ville snakke om spørsmål som Colombia og Midtøsten med ham. Så det er en lang linje også i det.

Det er også et viktig poeng å si at vi tar med oss prinsipene og verdiene inn i engasjementspolitikken. Siden Håbrekke var opptatt av Myanmar, mener jeg at Myanmar har

tatt grunnleggende positive skritt – det hørte jeg også representanten Håbrekke sa – og at det er meget langt igjen. Vi stiller krav. Vi har etablert en dialog med reformmiljøene i Myanmar, men jeg vil først si at innenfor de nye styresmaktene har vi både mer og mindre reformvennlige miljøer. Presidenten tilhører helt klart det reformvennlige miljøet og har en krets av folk rundt seg som pusher på for reform. Vi trenger nesten ikke å stille krav til dem, for de kommer til oss hele tiden med innspill, ideer, forslag, spørsmål og ting hvor de ønsker våre råd i den reformen de driver fram. Det er det vi gjør, men vi gjør det på et litt annet språk enn språket «stille krav». Det mener jeg er nyttig og riktig å gjøre. Myanmar president kommer hit om et par uker, og da kommer vi til å ha mange anledninger til snakke mer med ham og hans følge om nettopp de spørsmålene.

Så var Peter N. Myhre opptatt av det vi gjør i Colombia, som skulle være problematisk fordi vi allierer oss med Cuba, og vi bidrar til fred med en organisasjon som FARC. Da er det bare å si at der, som alle andre steder, er det partene som vil. Den folkevalgte presidenten Santos ønsker dette norske engasjementet. Hadde han ikke ønsket det, hadde det ikke vært noe engasjement, for da hadde det ikke vært mulig, men det er altså et ønske om noen andre. Det er i stor grad partene som kom til oss, ikke vi som kom til dem, og da mener vi at det er riktig å ta den muligheten. Det er kraftig støttet av FN, og det er støttet av framtrappende internasjonale aktører for øvrig, f.eks. USA, at vi gjør det. Så det mener jeg at er riktig.

Helt til slutt ble jeg utfordret av representanten Kristiansen til å sette nordområdene enda høyere på prioriteringslisten. Utfordringen med det er at det står øverst. Det er regjeringens førsteprioritet i entall, så rent praktisk er jeg ikke sikker på hvordan man skal gjøre det. Men jeg kan i hvert fall forvisse forsamlingen om at det kommer til å forbli det aller viktigste innsatsområdet for denne regjeringen, både i den perioden vi nå har igjen, og etter at vi blir gjenvalgt til høsten.

Takk for en god debatt.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [12:49:30]: Jeg vil bruke anledningen til å takke for en god og interessant debatt. Jeg vil også, som jeg alltid gjør i disse debattene, benytte sjansen til å rose representanten Håkon Haugli, både for innlegget han holder, og for det engasjementet han viser – ikke bare her i salen, men også i Europarådet. Det er vi alle veldig takknemlige for.

Så kan man litt spøkefullt si at hvis man skulle ta representanten Myrli oppfordring på ordet, ville det jo ikke blitt rare debatten her i salen, for opposisjonen skal åpenbart ikke snakke om temaer som ikke allerede er berørt i redegjørelsen. Men det er det opposisjonens privilegium å gjøre, og jeg tror faktisk det er til nytte for debatten. Jeg tror utenriksministeren også setter pris på at andre temaer enn dem som han gjorde plass til i sin redegjørelse, også gis plass her.

Jeg valgte å ikke nevne Mali og eventuelt militært engasjement i Mali i min innledning, gitt at det var et spørsmål i spørretimen i går. Men jeg vil likevel, siden det har vært

tema for enkelte representanter her, bare understreke det som er det åpenbare utgangspunktet for Høyre: Vi har hele veien sagt at vi ønsker å vurdere at Norge skal delta med et militært bidrag. Vi må i så fall se, når den tid kommer, hva det bidraget skal bestå i, og hvilken ramme det skal være i. Det har vært en forutsetning hele veien – det regner jeg med det er for regjeringa også. Vi har vært veldig klare på at vi ønsker at Norge skal vurdere det seriøst dersom det kommer, i motsetning til f.eks. SV og Senterpartiet, som jo hele tida har vært negative, inntil nå nylig.

Det som har vært viktig for oss å understreke, er at det er forskjell på å delta i rammen av en EU-treningsmisjon og å delta i rammen av en FN-operasjon. Jeg nevnte i spørretimen i går de åpenbare forskjellene med at EUs treningsmisjon er en liten styrke på ca. 500 personer. Der kunne vi delta med et begrenset bidrag innenfor noe vi kan og er trent for, og som vi gjør i Afghanistan i dag. Det ville også være en veldig god anledning til å gi et bidrag i en nordisk ramme, sammen med noen av våre nærmeste allierte og naboer, som vi trener og øver sammen med nærmest på daglig basis.

Allikevel har vi tillatt oss ikke å si nei nå til en eventuell FN-operasjon, men å reise noen problemstillinger, som jeg regner med regjeringa også gjør. Det mener jeg er det eneste ansvarlige og forsvarlige, på samme måte som man gjør hver gang man vurderer å sende norske styrker ut. De problemstillingene vi har reist, handler om mandatet for FN-operasjonen, der man vet at det ofte er utfordringer. Det handler om engasjementsregler, og det handler om hva slags ramme en FN-operasjon får – om det først og fremst er en exit-strategi for Frankrike å omgjøre denne afrikanske styrken til en FN-operasjon, eller om det er en annen situasjon. Vi har også vært inne på sentrale spørsmål som hva vi i så fall skal bidra med. Det er stor forskjell på å bidra med en avdeling og å bidra med stabsoffiserer, f.eks. Det er selvfølgelig også et spørsmål om hvilket kommando- og kontrollsystem som vil gjelde.

Alt dette er spørsmål som gjør at vi har sagt at vi må vurdere ekstra nøye om det er den rette konteksten for Norge å delta i. Det må i så fall regjeringa komme tilbake til Stortinget med på vanlig måte for konsultasjoner, men vi har altså tillatt oss å problematisere noen av de sidene ved en eventuell norsk deltakelse i en FN-operasjon, som vi mener det er fornuftig og forsvarlig å gjøre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget er klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse i Stortingets møte den 12. februar 2013 vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

S a k n r. 2 [12:58:19]

Referat

1. (152) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om varig vern av havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja (Dokument 8:35 S (2012–2013))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen

2. (153) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gjermund Hagesæter, Morten Ørsal Johansen og Åge Starheim om å styrke norsk språk i offentlig tjenesteutøvelse (Dokument 8:36 S (2012–2013))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.

Presidenten: Dagens kart er dermed ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.59.
